

EGZAMIN MATURALNY

JĘZYK KASZUBSKI

Poziom rozszerzony

ZBIÓR ZADAŃ

Materiały pomocnicze dla uczniów i nauczycieli

Centralna Komisja Egzaminacyjna

2015

Autor zadań
Danuta Pioch

Redakcja
Alicja Pioch

Konsultacja merytoryczna
dr Paulina Olechowska

Opracowanie techniczne
Bartosz Kowalewski

Wprowadzenie

Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych mogą zdawać egzamin maturalny z języka kaszubskiego jako przedmiotu dodatkowego. Zatem *Zbiór zadań z języka kaszubskiego* został przygotowany dla wszystkich uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy będą zdawać maturę oraz dla ich nauczycieli. Celem opracowania jest zaprezentowanie materiału ćwiczeniowego, który uczniom ułatwi ćwiczenie umiejętności sprawdzanych na maturze, a nauczycielom pomoże w procesie przygotowywania swoich wychowanków do egzaminu.

Zbiór zawiera zadania związane z tekstami: literackimi oraz nieliterackimi. Zakres treści i umiejętności sprawdzany zadaniami jest zgodny z zapisami w podstawie programowej języka kaszubskiego dla II etapu edukacyjnego (szkoła podstawowa), III etapu edukacyjnego (gimnazjum) i IV (szkoła ponadgimnazjalna).

Zadania sprawdzające odbiór tekstów nieliterackich i operacje na tekstach stanowią wiązki poleceń odnoszących się do załączonych tekstów nieliterackich. Są to teksty publicystyczne oraz recenzje. Do zadań sprawdzających umiejętności wykonywania na tekście nieliterackim operacji dowodzących jego rozumienia na różnych poziomach dołączone zostały przykłady poprawnych odpowiedzi.

W zbiorze zadań znajdują się przykłady tekstów kaszubskich do przekładu na język polski wraz z przykładowymi rozwiązaniami.

Opracowanie zawiera także sześć tematów, trzy dotyczą wypowiedzi argumentacyjnych w związku z tekstami teoretycznymi, pozostałe – wypowiedzi argumentacyjnych związanych z interpretacjami porównawczymi tekstów lirycznych. Prezentację tematów poprzedza wprowadzenie, wyjaśniające, na czym polega realizacja wypowiedzi argumentacyjnej związanej z tekstem teoretycznym oraz interpretacją porównawczą.

W opracowaniu znajduje się wykaz wymagań egzaminacyjnych, który ma na celu zilustrowanie zakresu umiejętności i wiadomości sprawdzanych na egzaminie maturalnym z języka kaszubskiego zgodnie z obowiązującą *Podstawą programową*.

Wierzymy, że proponowany zbiór zadań będzie pomocny uczniom w przygotowaniu się do egzaminu maturalnego z języka kaszubskiego, a nauczycielom w monitorowaniu zgodności.

1. Zadania sprawdzające odbiór tekstów nieliterackich i operacje na tekstach

Przekształcanie tekstu i działania na tekście dotyczą różnych typów tych operacji.

1. Typy działań na tekście:

- wyciąg,
- wybór słów kluczowych i indeksowanie,
- plan tekstu (twórczy i odtwórczy),
- nicowanie tekstu,
- streszczanie,
- dekompozycja i gniazdowanie,
- transformacje,
- parafraza i trawestacja,
- adiustacja i korekta.

2. Charakterystyka wybranych działań na tekście i ocena ich przydatności w przygotowaniach do egzaminu

2.1. Wyciąg (ekscerpt) – to wybrany ze względu na szczególną wartość fragment obszerniejszego tekstu; może on stanowić tzw. złotą myśl lub być częścią zbioru cytatów. Polecenie testowe związane z tworzeniem wyciągów może wymagać od ucznia np. wyszukania w tekście nieliterackim cytatu, który ma walory literackie lub poetyckie i ma charakter sentencji.

2.2. Wybór słów kluczowych i indeksowanie – słowa kluczowe to słowa charakterystyczne dla danego autora lub wybranego tekstu (charakteryzują treść lub styl danego tekstu).

W zadaniach egzaminacyjnych konieczność wyszukania słów kluczowych może być związana z umiejętnością określenia tematu (problematyki) tekstu, określenia właściwości kompozycyjnych (np. miejsc strategicznych w tekście) lub stylistycznych tekstu (np. dostrzeżenia kolokwializmów).

2.3. Plan tekstu – inaczej: szkic, zarys, układ.

Plan może mieć charakter:

- **twórczy**: poprzedza powstanie tekstu (zwykle ma charakter roboczy, jest modyfikowany w czasie tworzenia tekstu),
- **odtwórczy**: przedstawienie istniejącego tekstu w sposób zwięzły (jest efektem analizy tekstu, jego przykładem może być spis treści).

Plany tekstu mogą mieć charakter **werbalny** (są zbudowane ze zdań, „pełniejsze”) lub **nominalny** (stworzone z równoważników zdań, są „uboższe”, bardziej skondensowane).

W praktyce egzaminacyjnej polecenie skonstruowania planu może badać umiejętności kompozycyjne (logiczne, twórcze) i analityczne (dekompozycyjne, interpretacyjne, np. odróżnianie informacji ogólnych od szczegółowych, istotnych od nieistotnych) uczniów. Konieczność konstruowania planu może sprawdzać także umiejętności językowe i stylistyczne ucznia (np. umiejętność dobierania właściwych pod względem gramatycznym i stylistycznym konstrukcji składniowych).

2.4. Nicowanie – tworzenie pytań, na które odpowiedzią są kolejne zdania tekstu; przenicowany tekst jest sekwencją pytań; może stanowić „plan w formie pytań”; pytania mogą mieć różny poziom szczegółowości (m.in. w zależności od objętości i charakteru tekstu).

W praktyce egzaminacyjnej zadania związane z koniecznością nicowania tekstu są rzadko spotykane ze względu na potencjalne trudności w ocenie rozwiązań. Nicowanie tekstu w wiązках zadań mogłoby być stosowane w odniesieniu do krótkich tekstów o charakterze informacyjnym.

2.5. Streszczenie– przekształcenie tekstu, które polega na znaczącym zmniejszeniu objętości tekstu przy równoczesnym zachowaniu jego sensu (głównej myśli). Streszczenie może dotyczyć różnych form wypowiedzi. Wykorzystywane jest w codziennej praktyce komunikacyjnej: streszcza się rozmowy, przeczytane artykuły, opowiadania o zdarzeniach, powieści, filmy itd.

Streszczenie tekstu powinno charakteryzować się m.in.:

- informacyjnym charakterem,
- małym rozczłonkowaniem poziomym,
- brakiem rozczłonkowania pionowego,
- formą podawczą,
- funkcją praktyczną,
- określonym poziomem uogólnienia (głębokości),
- średnim poziomem konwencjonalizacji.

Streszczenie może być tworzone metodą:

- skrótu,
- uogólniania,
- przekładu systemowego,
- opisu metatekstowego.

Streszczenie powinno odpowiadać na następujące pytania, np.:

- o czym mowa w tekście,
- co mówi się w tekście na dany temat,
- jaka jest myśl przewodnia tekstu (lub jaka jest intencja tekstu).

W zadaniach egzaminacyjnych streszczenie może być stosowane w odniesieniu do tekstów literackich lub nieliterackich. Polecenie do streszczenia musi jasno określać kryterium, które tworzone przez ucznia streszczenie musi spełniać (np. poziom ogólności, forma). Teksty nieliterackie przeznaczone do streszczenia muszą mieć wyraźnie określony problem, przejrzystą argumentację i być uporządkowane.

2.6. Dekompozycja – wydzielenie zdań elementarnych z obszerniejszego tekstu. Wydzielone zdania elementarne to zdania proste, które zawierają wyłącznie niezbędne informacje (elementarne sądy o czymś).

Zadania egzaminacyjne wymagające dekompozycji mogą pojawić się w odniesieniu do krótkich fragmentów tekstu, które charakteryzują się dużą „gęstością” i wysokim stopniem skomplikowania.

Odwrotnością dekompozycji jest **kondensowanie** tekstu. Polega ono na „operowaniu rozwiniętymi zdaniami, zawierającymi wiele składników skupionych przy jednym orzeczeniu czasownikowym”.

2.7. Transformacje – w znaczeniu ogólnym: zmiana charakteru (postaci, kształtu) czegoś; w znaczeniu językowym: przekształcenie jednej konstrukcji składniowej w inną z zachowaniem, w możliwie największym stopniu, sensu tekstu oryginalnego (równoważności komunikatów).

2.8. Parafraza – przetworzenie tekstu, które polega na zmianie formy lub treści tekstu w sposób umożliwiający dostrzeżenie związku tego tekstu z oryginałem.

Parafraza zazwyczaj dokonuje się przez uproszczenia i modyfikacje treści oraz zmiany stylistyczno-językowe:

- **parafraza płytka** (dotyczy wyłącznie formy przekazu),
- **parafraza głęboka** (zmienia treść przekazu).

W zadaniach egzaminacyjnych mogą się pojawić polecenia związane z działaniami na tekście polegającymi, np. na konieczności zmiany formy językowej tekstu środowiskowego na polszczyznę ogólną; na zmianie nastroju tekstu; na nadaniu tekstowi charakteru dynamicznego.

Materiał opracowano na podstawie:

Jerzy Bartmiński, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, *Tekstologia*, Warszawa 2009, s. 293–329.

Tekst do zadań 1.1.–1.5.

Róman Drzędzón

To cě běl ale szpòrt... na żokach!

Nierôz biwò, że dwie jistné mészlë krącă sã w dwùch głowach, jaż kùreszce, przëtròfkã, sã spòtikają. Tak bëło z ùdbã na kaszëbsczi *stand up*. Mészlòł jem ò przezérkù taczich kòmediowëch mònologów ju pôrà lat temu, czedë jesz dzejòł Kabaret FiF, mészlòł téż ò tim Adóm Hébel z wcyg dzejającégò Kabaretu Kùnda. W 2014 rokù, òb jeséń, ma dwaj sã zgòdelë i rzeklë: „Kùnc mészleniò, mùsz sã wzyć za robòtã”...

I Przezérk Stand up Komedy, jaczi bël 19 czerwińca 2015 rokù, òstòł pòzwóny Szpòrt na żokach. Kò nã rzeklë nã znają na Kaszëbach wszëtcë! Adóm z Patrikã Mùdlafã wzãlë sã za zrëchtowanie artystny programë Przezérkù. Do wespółrobòtë rôczëlë m.jin. Téater Zymk. W przerwach midzë wëstãpama gadësów, jaczych bëło 8 sztëk, prezeńtowelë òni skecze, jaczych przedną témã bëło wieselë.

Òpòwiòdajkòwie letkò ni mielë. Kò nicht nie wiedzòł, czedë przinãdze jegò czas na wëstãp, co baro pòdnòszało jima cësnienie krwie. Nie wiedzëlë téż, chtëż jejich òceniwò. Pewno niechtëry sã domiszlelë, chto bël w jury, kò taczì trzej chłopi kręcëlë sã pò zalë Restauracji Campanula z malinczima hëftama a dërch co notérowelë. Gadësze mùszelë téż, co je znankã standapòwëch wëstãpieniów, nawiãzac interakcjã z pùblëcznosã. Nót je szczerò rzec, że nié wszëtczima to sã ùdało. Gòdczi bëlë rozmajité, niejedne àutorsczë a nowòczasné, zòs niejedne baro òdtwòrczë. Kòl niechtërnëch bëło widzec problem z bëlnym trzymanim mikrofònu.

Równak smiëchù to dało skòpicã a jesz wicy. Pùblëcznosc żëwò reagòwała, zãbòlãcë sã a chichrajãcë, òsoblëwie smia sã ze stòrëch a dobrze znónëch wiców, a nòdgròdzajãcë kòrbiòrzów stolemnyma brawama. Nizòden artista nie bël wëgwizdóny ani òbrzëcony zgnitima tomatama.

R. Drzędzón, *To cě běl ale szpòrt... na żokach!*, „Pomerania”, nr 9, 2015, s. 11.

Zadanie 1.1.

Przesztòlcë titel dokazu tak, żebë wërazëc jegò sens barzi dosłowno.

.....

Zadanie 1.2.

Jaczë z òkresleniów nazewò reakcje pùblëcznoscë òbzërający wëstąpienia gòdëszów:

- A. niezgara
- B. wërapianié
- C. jarchòlenié
- D. ceszba

Zadanie 1.3.

Przesztòlcë zdanié *Tak bëło z ùdbą na kaszëbsczu stand up* tak, żebë zgùbic w nim zapòzëczenié z cëzégò jãzëka (pòmòc nalézesz w teksce).

.....

Zadanie 1.4.

Z pòdónëch rzeczeniów wëbierzë te, chtërne pasëją tematiczno do pòdónëch akapitów tekstu. Wpiszë do zestòwkù lëterowé òznaczenié rzeczeniò przë pasownym akapice. Do kòzdegò akapitu dorzeszë jedno rzeczenié.

- a) Bëło wiesòło, żebë sã nawetka stòri pùrtk ùsmiòł.
- b) Żòden méster z nieba nie spòdò.
- c) Wieselé rôz, a biéda do smiercë.
- d) Co dwie głowë, to nié jedna.
- e) Robòta sama sã nie zrobi.
- f) Wszëtkò chce miec swój czas.

akapit	rzeczenié
1.	
3.	
4.	

Zadanie 1.5.

Wëpiszë z tekstu wszëtczé synonimë słów nazëwajacëch standapòwëch artistów. Do nich dopiszë jich czasnikòwé pòstacë w nieòznacznikù.

.....

Tekst do zadań 1.6.–1.9.

Pioter Dzekanowsczi

Jesz pòczekómě

We wiadle ò rěchli smiercě reklamòwi pòjudzi je wiācy òskómě i trzòskù jak pròwdě. Biédny ùstòw ò lepszim chronienim kròjòbrazu ni miòł letkò ju przed ùchwòlenim, a terò miast ceszëc estetów, straszi něch, co chcelëbë na jego spòdlim wzac sã za brzëdotã.

Zòczãtk zdòł sã baro nòdzejny. Tec nowé prawò miało sã brac nié leno za reklamë, ale téz pòmòc w regulowanim niejednëch drażlëwëch inwesticjów, òsoblëwie něch, co mòckò zmieniwają widoczi, w tim sztrómòwëch wiatraków abò bùdinków, jaczé nijak sã nie stosëją do òkòlò. To nié wszëtczim sã widzało. Naszkalowóny bez karna òd inwesticjów, temù téz pózni w dzëlu pòòbcãti, projekt wëbël równak do ùchwòleniò. Kò nawetka w taczim wãczim ju sztòlce òbróncë kròjòbrazu dozdrzelë pòkrok w dobrã stronã. Do tegò ù samòrzãdów zbùdzëła sã nòdzejna na wiācy w swòjich miészach, a to òd reklamòwëgò pãtkù. Kò nié tak chùtkò!

W przeszlim tidzeniu pitòł jem jednegò ùrzãdnika z naszich stròn, co nowi ùstòw mòže òdjnaczcë, co dobrëgò ùspòsobic. Òn równak tlòmãcił, że to za wczas na òbsãd. Prawie przeczëtòł nowi dokùment, a wiācy mòže mie òbjasnac dopiërkù, jak wrócy ze specjalnegò szkòleniò. Miòł jem pòzdac pòrà dni. Nie bëło radë, jem czekòł. Skòrno le przëjachòł nazòd, jesmë gòdelë, ale krótkò. *Cëż jò móm cë, chłopie, rzec? – jãł, a tej docygnãł: Radzëlë nama, żebë sã tak chùtkò za nen ùstòw nie brac. Pòdobno je w nim fül prawnëch wãtplëwòtów, tak wiele, że to nié dlò nas, ùrzãdników z mólëch samòrzãdzëznów. Niech le przòdë Warszawa, Gduńsk abò jiné wiòldzë miasto co na jegò spòdlim ùradzy. Ti sã dosc bògati na prawòwanié sã, a to na gwës przinãdze. Dopierze jak òni bezpiecznã stegnã wëdepcã, më, miészci a biédny, bë mielë pùscëc sã jich szlachama...*

Tak jasno widzec, że kròjòbròz chùtkò sã nama nie zmieni. Jedno pòceszenié, że nié wszãdze ta reklamòwò pòjuga dówò straszny brzòd jak we wiòldzich miastach abò ... (tu dopiszë jaczis plac na Kaszëbach, gdzie je straszno).

P. Dzekanowsczi, *Jesz pòczekómě*, „Pomerania”, nr 10, 2015, s. 9.**Zadanié 1.6.**

Wëpiszë z tekstu zwësczi, jaczé miałë bëc pò ùchwòlenim ùstòwù ò lepszim chronienim kròjòbrazu.

Zadanié 1.7.

Òszacuj, czë pòdoné zdania sã zgòdné z tekstã. Wez w kòleczkò J, jezlë zdanié je zgòdné z tekstã, abò N, żelë nie je.

1.	Ùstòw ò lepszim chronienim kròjòbrazu straszi estetów, a ceszi něch, co chcelëbë na jego spòdlim wzac sã za szkaradztwò.	J	N
2.	Òstateczny wëzwãk drëdzëgò akapitu je taczci, że na zwësczi z wprowadzeniò ùstawù ò chronienim kròjmalënkù przinãdze jesz długò pòzdac.	J	N
3.	Bëlobë dobrze, żebë miészë samòrzãdzënë wprowadzëlë zòpisë ùstòwù przed wikszima miastama.	J	N
4.	W òstatnym akapice tekstu aùtor je zajiscony wszelejaczima òrtama lëdzczëgò cëskù na kròjmalënk. Pòceszenim je to, że nié wszãdze je jaz tak baro lëchò.	J	N

Zadanie 1.8.

Wëbierzë pasowné tlómaczenié na pòlsczi jãzëk pòstãpnégò zdania: *We wiadle ò rëchli smiercë reklamòwi pòjudzi je wiãcy òskòmë i trzòskù jak pròwdë.*

- A. W pogłosce o nagłej śmierci reklamowej bohaterki jest więcej kłamstwa i matactwa niż prawdy.
- B. O rychłej śmierci reklam w mediach możemy naprawdę tylko pomarzyć.
- C. W informacji o szybkim końcu samowoli reklamowej jest więcej dobrych chęci i hałasu niż prawdy.
- D. We wielu dotychczasowych reklamach centralne miejsca naprawdę zajmowały: śmierć, wolność i wojna.

Zadanie 1.9.

Dofùluj definicjã wëbrónym słowã z 3. akapitu.

Włóczenié sã pò sądach, skarżenié sã w sądze, jarchòlenié sã przed sądã, to .....

Tekst do zadań 2.1.–2.4.

Môrcën Òdelszi

Latnô Szkòła Kaszëbsczégò Jãzëka i Kùlturë

13 lëpińca zakùńczëła sã Latnô Szkòła Kaszëbsczégò Jãzëka i Kùlturë, jakã pierszi rôz, w taczi fòrmie, zrëchtowóné miało Kaszëbskò-Pòmòrszczé Zrzeszenié...

Ùczbë kaszëbsczégò jãzëka òdbiwałë sã co dzén przed pòłnim, przez 5 gòdzyn, a pò pòłnim dlô ùczãstników ... rëchtowóné bëłë zéńdzenia ze znónyma Kaszëbama ... ë studijné rézë do mòłów kùlturowò wòznëch dlô Kaszëbów. Kòntakt z tima mòlama bëł baro wòzny dlô naji dlòte, że nie bëła to le nòuka z ksążków i wëkładów, ale empiriczné pòznòwanie regionu i lëdzy...

Mòzna òdwòzëc sã na scwierdzenié, że kòzdegò dnia jãzëk kaszëbsczi bëł dlô naji coròz mni cëzy. Jesmë pòznelë rozmajité pòwiedzóné przez najã szkòlnã ... wëjimczi *Žëcégò i przigòdów Remùsa i Ò panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sécë jachòł*, mđacé jãzëkówima ë žëcowima skòrbama na Kaszëbach ë (nié leno) dlô Kaszëbów, na przikłòd: „Chto kaszëbsczi jãzëk znaje, ten òbjedze wszëtczé kraje” czë „Më trzimómë z Bògã” – frazã, chtërnã baro czãsto je widzec na kaszëbszczich fanach, i kùreszce szerok znóny (na Kaszëbach) dokòz Jana Trepczika „Zemia Rodnô” – tekst himnu młòdëch lëdzy z karna Sztudérów Pòmòraniò. Jeżlë jidze ò najich szkòlnëch..., tej mùszi rzeknac, że mielë wszëtkò na pòszëkù, a më bëłë wiedno paròt do ùczbë. To bëło taczé baro bëlné sparłãczenié. W pierszim dzëlu wòrt wërazno wskazac, że naji szkòlny mielë pòczëcë hùmòru – rozmiełë nié leno bëlno ùczëc, ale téz òpòwiadac wëpczi, co bëło taczim didacticznym dofùlowaniem. Pòznòwelë jesmë rozmajité thematiczné òbrëmia, ùczëlë sã jesmë ò kaszëbsczi gòdce i òsoblëwie ò kaszëbszczich zwãkach, gòdelë jesmë ò rodzënie, dodomie, mòlu zamieszkaniégò, warkù ë zajimnotach, òdpòczinkù, kalãdòrzu, ò rozegracjach do òbezdrzeniò w zdrzëlnikù ë w jawernoce. Słowizna z infòrmaticznégò òbrëmieniò (internetëc, kluczplata) czë słowizna sparłãczonò z wiodrã (prëczk, szlaga, liskawica, krãcëszk) nie je ju dlô naji krëjamnò. Doznelë më sã, że farwny jãzëk kaszëbsczi je fùl słowizné òznòczajacy zadzëwòwanié (Ala weter jo! Matizernoga! Mariczné bùksë! Wejle!). Jesmë bëłë czësto głòdny, czëj jesmë gòdelë ò kaszëbsczim jestkù i mòltëchach. Mòzna, kãsk szpòsowno, pòwiedzec, że nòuka òb czas Latny Szkòłë dała dëbeltny brzòd, leksykalny i kùlinarny, bò zwëskelë jesmë wiãcy słowizné i téz òskòmë na jestkù, ò chtërnym jesmë gòdelë.

M. Òdelszi, *Latnô Szkòła Kaszëbsczégò Jãzëka i Kùlturë 2015*, „Pomerania”, nr 9, 2015, s. 40.

Zadanié 2.1.

Zdanióm wzãtim z tekstu przëpòrządkùj fùncjã, jakã òne pelniã w sparłãczeniém z sąsadujãcyma z nima zdaniama. Rozrzeszenié wpiszë do zestòwka.

Zdanié	Fùncja w teksce
A. Jesmë pòznelë rozmajité pòwiedzóné przez najã szkòlnã ... wëjimczi <i>Žëcégò i przigòdów Remùsa i Ò panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sécë jachòł</i> , mđacé jãzëkówima ë žëcowima skòrbama na Kaszëbach ë (nié leno) dlô Kaszëbów, na przikłòd:...	1. Pòrzeszenié stojacëch pò sobie wëjimków tekstu za pòmòcã pòrównaniò. 2. Ùszczegòłowienié tresców przez pòdanié kònkretnëch przikładów. 3. Sygnal rozwicò òmòwionégò wãtkù rozwòzaniów.
B. Mòzna, kãsk szpòsowno, pòwiedzec, że nòuka òb czas Latny Szkòłë dała dëbeltny brzòd, leksykalny i kùlinarny...	4. Òdpòwiëdz na zapëtanié sfòrmùlowóné w teksce.

<p>C. Doznelë më sã, że farwny jãżek kaszëbsczi je fùl słowiznë òznôczający zadzëwòwanié (Ala weter jo! Matizernoga! Mariczné bùksë! Wejle!).</p> <p>D. 13 lëpińca zakùńczëła sã Latnô Szkòła Kaszëbsczégò Jãżëka i Kùlturë, jaką pierszi rôż, w taczi fòrmie, zrëchtowóné miało Kaszëbskò-Pòmòrsczé Zrzeszenié...</p>	<p>5. Przeńdzenié òd rozwôżaniów do wniosków.</p> <p>6. Wërôżanié swòjich sądów i wsczëców na témat kaszëbsczégò jãżëka.</p>
--	--

A.	
B.	
C.	
D.	

Zadanié 2.2.

Szkólny, ò jaczich je gòdka w teksce, bëłë

- A. zmierzali.
- B. zmarachòwóny.
- C. szpòrtowny.
- D. młodi.

Zadanié 2.3.

Wëpiszë bënëmni 2 scwierzenia z tekstu, chtërne są emòcjonlano zabarwioné i pòkazëją, że òpòwiôdôcz je zadowòlony z bëtnoscë na Latny Jãżëkòwi Szkòle.

.....

.....

.....

.....

Zadanié 2.4.

Dokùńczë przëdnã mëslã tekstu – wëbierzë i zaznaczë òdpòwiédz A abò B i ji ùzasadnienié z òdpòwiédzów 1-3.

Zrëchtowanié Latny Szkòlë Jãżëkòwi bëło

A.	bëlnã ùdba	bò	1.	mòglë sã tam spòtkac wszëtcë lubòtnicë jedzeniô.
			2.	bëtnicë pòznòwelë jãżëk w równoczesnym narzeszenim do kùlturë.
B.	lëchã dejã		3.	uczãstnicë bëłë z daleka òd swòjich chëczów.

Tekst do zadań 2.5.–2.9.

Felicjô Baska-Bòrzëszkòwskô, Danuta Stanulewicz

Remùs òdczëtóny bez Téater Snieniów – w dwóch spòdlich

W sobòtã 15 zélnika 2015 rokù do Łubianë, a dzień późni do Brusów przëjachòł Téater Snieniów z przedstòwkã „Wanodzi Remùsa”. Dwa wëdrzadczi – lesny ë miastowi – bëłë bëlnym spòdlim (zdrzadniowizną) dlô pòkòzków.

Téatru Snieniów nie je nót przedstawiac, tej chcemë blós przëbaczëc, że założëlë gò Zdzysłòw Górszczi ë Alicjò Mòjkò w 1983 rokù, a w skłòd teatralnégò jãzëka wësztòlconégò przez reżisérã ë aktorów wchòdają nié leno ruch, mùzyka ë ritm, ale téz plastika ë ùżëcë szkùdlów. Na swòji internetowi starnie Téater Snieniów deklaruje: „Wiòlgã wògã më przëklòdomë do dokładno skòmpònowónëch òbrazów ë w kùncu do jich mòntowaniò. Żëbë twòrzëlë pòzjã pasownã blós do téatru”.

Téater Snieniów wëbròł z romana Majkòwsczégò wòznë wëjimczy ë pòstacje, wëstrzòd jaczych przëzéròcz mógł rozpòznac Remùsa, Królwiónkã, Klémãtinã, Trãbã, Trãbinã, Czernika, trzë ùkòzczi, Julkã ë Smierc. Òbzërnice, chtërny znelë dokòz, bez tòklów – ë z redotã – rozpòznòwelë herojów ë wëdarzenia z romana Majkòwsczégò. Niechtërny z nich pitelë, dlòcze òstało wëbrónëch leno tëli pòstaców ë prawie te wëdarzenia, dlòcze niechtërny herojowie òstelë sparłãczony z jinszima, a ò jész jinszych reżisérowie zabëlë. Nen wëbiér reżisérë mò równak swòje spòdlë – w ògraniczonym czasã przedstòwkù, jaczi òstòł zrëchtowóny téz dlô taczich òbzërników, chtërny nie czëtëlë ksążczy, wicy pòstacjów ë sytuacjów zrobiòbë niepòrzãdk, tim barzi, że w zwãkòwym dzëlu przedstòwkù nie òstałë wëzwëskónë słowa, blós mùzyka, jakò pòdsztrëchiwò dramã ë lirizm wëdarzeniów. ...

W swòjich szpetòczlach Téater Snieniów wëzwëskiwò bòkadną metafòrikã. Téż w przedstòwkù, jaczi pòkazywò wëbrónë wëdarzenia z dokazu Majkòwsczégò, reżiséra dobrze pòsługiwò sã òrientacjowã metafòrã, w chtërny wòznò rola je przëpisónò òpòzycje góra – dół. Na szkùdlach z dżibkòscã chòdzy niedosygłò dlô Remùsa Królwiónkã, trzë lëché ùkòzczi z górë kòntrolëją lëdzy, a dobiwającò Smierc dosygò nekającégò przed nią Trãbã. Remùs chce ùretac Królwiónkã ë zapadli zómek, równak wësoczé, nié do przejścégò sécë jemù w tim przeszkòdzają.

F. Baska-Bòrzëszkòwskô, D. Stanulewicz, *Remùs òdczëtóny bez Téater Snieniów – w dwóch spòdlich*, „Pomerania”, nr 11, 2015, s. 8.

Zadanié 2.5.

Wëliczë wszëtczë elementë, jaczé skłòdają sã na teatralny jãzëk Téatru Snieniów.

.....

.....

Zadanie 2.6.

Òszacuj, czë pòdóné zdania sã zgòdné z tekstã. Wez w kòleczkò J, jezlë zdanié je zgòdné z tekstã, abò N, zelë nie je.

1.	W szpetòczlu zrèchtowónym przez Téater Snieniów nòwòznieszã rolã pełniłë słowa.	J	N
2.	Wòznã rolã w pòkòzku òdegrałë szkùdła.	J	N
3.	W przedstòwkù „Wanoga Remùsa” wëstapiłë wszëtczé pòstacë z romana A. Majkòwsczegò.	J	N
4.	W zwakòwym dzëlu widzawiszczã nie bëło słów, bëła blòs mùzykã.	J	N

Zadanie 2.7.

Napiszë swòjima słowama, na czim pòlégãło wëzwëskanié metafòriczi przez Téater Snieniów (jegò reżisérã) w przërèchtowónym pòkòzku.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.8.

Wëpiszë z tekstu wszëtczé synonimë ùżëté na nazwanié *binowégò dokazu*.

.....

Zadanie 2.9.

Wëbierzë pasowné tlómaczenié na pòlsczi jãzëk pòstãpnégò zdania: *Dwa wëzdrzãtci – lesny ë miastowi – bëłë bëlnym spòdlim (zdrzãdniowiznã) dlò pòkòzków.*

- A. Dwa typy – leśniczy i mieszczuch – były dobrym podkreśleniem (zobrazowaniem) pokazów.
- B. Dwie fotografie – lasu i miasta – stanowiły dobre tło (podkreślenie) spektaklu.
- C. Dwie podobizny – leśniczyny z miasta – były słabym tłem (podstawą) dla przedstawień.
- D. Dwa obrazy – leśny i miejski – były dobrym tłem (sceną) dla widowisk.

Tekst do zadań 3.1.–3.4.

Tomôsz Fópka

Karaòke pò kaszëbskù.***Ùdba w robòce***

– Czë spiéwanié pò kaszëbskù je dobrim mòdlã na ùczbã tegò jãzëka?

– Je.

– Czë w internece béł chùtni mòł dlô chcącëch spiewac pò kaszëbskù?

– Béł i je.

– Czë kaszëbszczé karaòke je pioniersczim projektã, co zjiscywô to, co wëzi?

– Nié. Òd 2007 rokù je w sécë jedna starna, na chtërny jidze nalezc skòpicã darmòk piesniów, aranżów do spiéwaniô, ale téz tlómaczënków na pòlszczi kaszëbszczich tekstów a nagrania wëmòwë. Sygnie wklepac do internetowégò sznëkrownika „nauka kaszubskiego przez śpiew” i wkliknac sã na pierwszą stronã, co sã pòkòze.

Ale sã to we wikszoscë nowé spiéwë. A spiewac lubimë colemało to, co ju bëlno znómë. Stòré dokòzë. Jinô rzecz, że tak na ògle wcyg mało znajemë kaszëbszczich spiéwów. Wiele robiã, cobë to zmienic òrganizatorzë rozmajitëch spiéwnëch rozegracjów na Kaszëbach, jaczych jem w jednym z ùszlëch numrów „Pòmëranie” naliczył jaż czilenòsce. Równak kaszëbszczégò karaòke, a do te jesz w internece jesz nie bëło. I to sã prawie zjiscëło za sprawã Kaszëbskò-Pòmòrszczégò Zrzeszeniô...

Karòke w całoscë przëszło z Japònie i chùtkò rozeszło sã pò całim swiece. W internece je chòcle pòlskò strona ising.pl czë karaoke.pl...

Chto chce sã pòbawic w spiéwanié karaòke pò kaszëbskù, mùsi zazdrzec na starnã www.kaszubskiekaraoke.pl. Tej je nót wëbrac jednã z bédowónëch, znónëch frantówków. Sã ze spiéwã i bez (tzw. warkòwé). Scygò sã do swójégò kòmpùtra specjalny program, dzãka jaczémù karaòke „chòdzy”. Dali, pò knypsniãcym, lecy mùzyka i tekst, jaczé mòzna zatrzëmac i pùszczac, jaż sã nauczë spiéwë. Tonacje piesniów òstałë tak dobróné, cobë brëkòwnicë jigrë ni mielë kłòpòtu z wëcygniãcym zwãków głòsã.

Je to ju terò dobri bédënk do pòspólny zabawë, a pò naniesenim kòrëktów – też do nòuczë. Pòsobné karaòke mògło bë bëc np. z kòlãdama. Mëszlã, że tematika zanòlégò òd tëch, co mąd z niego kòrzëstac. W całoscë wcyg zachãcywómë do spiéwaniô pò kaszëbskù. Czë doma, òb czas rodzynny rozegracje, czë w àutobùsu na wanodze w karnie – wòrt je przëbòczëc sobie nasze rodné szlagrë!

T. Fópka, *Karaòke pò kaszëbskù*, „Pòmërania”, nr 10, X 2015, s. 43.

Zadanié 3.1.

a) W òdpòwiescë na pierszé zapëtanié pòjawila sã wòznò dlô tekstu teza, chtërna brzmi:

.....

b) Zapiszë swòje trzë argùmentë na ji pòcwierdzenié.

.....

.....

.....

Zadanie 3.2.

Wëmieni dwie fùnkcje, jaczé mają spelnic zapëtania nagromadzoné na zôczątkù tekstu.

.....
.....

Zadanie 3.3.

Słowa: *sznëkrowac, wklepac, knypsnaç*, jaczé sã pòjawilë w teksce, nôležą do słowiznë

- A. chemiczny.
- B. sportowi.
- C. muzyczny.
- D. kòmputrowi.

Zadanie 3.4.

Zapiszë w pùntach (krok pò krokù) instrukcjã, co mùszi zrobic, żebë sã pòbawic w spiéwanié karaòke pò kaszëbskù. Piszë swòjima słowama.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tekst do zadań 3.5.–3.9.

Kadziérz Òstrowsczi

Szkòło, czej ce wspòminóm

Ògłowòsztolcącé Liceùm miona Chònicczich Filomatów fejrje dwasta lat òd ùtwòrzeniò gimnazjum. Historiò mòla sygò równak nié dwùch, le szterzech stalatów, zaczinającë òd szkòlë, jakò òsta założonò w 1623 roku przez jezuitów, chtërny przëszlë z Chòniców z misją procëmdzejaniò refòrmacje ë ùczeniò młodzëznë, a przë tim rozkòscërzaniò pòlsczi kùlturë. Tak to dobrze jima szło, że brandenbùrsczi elektór w 1687 roku zakòzòł swòjim pòddònym wësylaniò sënów do chònicczégò kòlegium. Pò likwidacje Jezësowégò Towarzëstwa (1773), ju za przëscich rządów, kòlegium òstaò zmienioné w państwòwé gimnazjum. Równak ti szkòle w napòleónsczych czasach ju wiele gòrzi szło.

27 smùtana 1815 roku w bùdinkù ùszlégò jezuicczégò kòlegium òstała òtemklò szkòła czësto nowégò òrtu – Kròlewsczé Katolëcczé Gimnazjum w Chònicach. Tedë to bëła jedurnò strzédnò szkòła na Pòmòrzym, a westrzód ùcniów, chtërny zaczinelë tam sã ùczëc, nôwicy bëło Pòlòchów. Prawie dlòte wësoczi państwòwi ùrzãdnik szkòłowi administracje z Berlëna rzekł w dniu inauğuracje te wòzné słowa: „Nòuka w pòlsczim jãzëkù [jakno wëkładowim] je tuwò nié do przëjãcégò”. W planach niemiecczych wëszëznów chònicczé gimnazjum miało bëc nié blòs òstrzòdkã do sztolceniò inteligencje, le téz ògniszczã germanizacje. Ùdbòdòwcowie tëch planów nie przewidzelë równak niechãcë pòlsczi młodzëznë. W krëjammëch òrganizacjach filomacczégò òrtu ùcniowie – Pòmòrzanowie, Kaszëbi – stegną samòsztolceniò zdobiwelë wiedzã ò pòlsczi historie, lëteraturze, kùlturze ë sztolcòwelë swòje nôrodné wseczëca. Rëchtowelë sã do bëcégò prowadnikama pòlsczi spòlëznë w biòtce procëm wënòrodowieniù, a w lëchim sztoce z barniã w rãkù biòtkòwelë sã w lëstopadnikòwim ë stëcznikòwim pòwstaniem.

Na zòczãtkù stojòł Floriòn Cenòwa, chtëren ju w 30. latach XIX stalatégò bëł nôlëznikã krëjanny młodzëznowi òrganizacje w Chònicach. Z filomacczych chònicczich karnów wëszlë ksądz Antòn Mùchòwsczi, pòwstańc, chtëren z wësłaniégò na Sybir wrócył piechti pò piãc latach (dòł jesz radã założëc karno filomatów w Wejrowie); historik ks. Romùald Fridrichòwicz; ùsòdzcowie kaszëbsczi rësnotë Aleksander Majkòwsczi ë Jón Karnowsczi, przëdnik Towarzëstwa Młodokaszëbów ks. Ignac Cëra; znóny nôrodný dzejòrz ksądz Antòn Wòlszlager; historik, przëdnik TN w Toruniu ks. Paùel Czapplewsczi, założca harcerstwa na Pòmòrzym Sztefòn Łukòwicz ë wiele, wiele jinszych, chtërny wiele dobrégò zrobilë dlò Pòlsczi i Kaszëb. Nie felalo wiòldzich lëdzy westrzód szkòlnëch gimnazjum, jaczi òddelë sã nôùkòwi robòce, jak bibliografa ë wëdòwca Stanisłòw Wãclewsczi ë autòr nõdgròdzonegò bez akademiã Ùmiejãtnoscë w Krakòwie dokazu Słownik kaszubski porównawczy Léon Biskùpsczi. W òdnowiony Pòlscë bëlnyma wëchòwiwòczama bëlë m.jin. pierszi direktor hùmanisticznégò gimnazjum Ferdinand Biész k ë jegò syn Sztefòn – kaszëbsczi pòëta. Jaz dzewiãc z przedwòjnowëch szkòlnëch zdzinãło z rãków niemiecczych òkùpantów.

K. Òstrowsczi, *Szkòło, czej ce wspòminóm*, „Pomerania”, nr 11, XI 2015, s. 48-49.

Zadanie 3.5.

W jaczim z akapitów nalézemë instrukcjã na témat tegò, jak zachòwac swòjã juwernotã w czasach germańszégò cëskù?

Je to akapit .....

Wëpiszë patrioticznë pòdjimicznë młodzëznë Chòniczégò Gimnazjum:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3.6.

Dokùńczë przédną mëslã tekstu – wëbierzë i zaznaczë òdpòwiédz A abò B i ji ùzasadnienié z òdpòwiédzów 1-3.

Chòniczé kòlegium / pózni gimnazjum bëło

A	zatòrczënë przed germanizacją	bò	1.	szkólny i ùczniowie wespółobilë z wãdzama w Berlënie.
			2.	szkòlownicë i szkólny sëmiennie wëpeñiwelë pòlétë niemiecczych wësżëznów.
B	òbstojenim dlò germanizacje		3.	młodzëzna i szkólny baro dbelë ò pòlsczégò dëcha, jãzëk i kùlturã.

Zadanie 3.7.

Dokùńczë zdania zgòdno z dejã tekstu:

W czasach refòrmacje jezucicë pòstawilë so za cél

.....

Wińdzënë niechãcë pòlsczi młodzëznë do germanizacyjnégo cëskù bëło

.....

Jezuicczë kòlegium òstało w XIX stolecym przesztòlconé w

.....

Zadanie 3.8.

Gwòsnyma słowama zapiszë tezã àutora tekstu zamklã w pierszim akapice.

.....

.....

Zadanie 3.9.**Przëpiszë tematikã do akapitów:**

- a) dziejania szkòłowników w ramach krëjammëch òrganizacji filomacczich;
- b) z kartów historie szkòłë;
- c) wiòldzi dziejòrze chòniczi szkòłë.

akapit	Òznaczenié lëterowé
1	
2	
3	

2. Zadania sprawdzające umiejętności przekładu tekstu z języka kaszubskiego na język polski

Zadanie 4.

Przełożë tekst na pòlscki jãzëk.

Stanislôw Janka

Co dali z nama?

Kaszëbi przeziwają glãbòczy krizys wiarë, a jesz do tegò dochòdô rozlòzowanié łączbów rodzëznowëch i spòlëznowëch i dziniãcé rodnégò jãzëka.

Żelë jidze ò wiarã ... „Przódë dzejało sã to prawie samò, czej starkòwie, starszi i dzece co wieczór klëkelë do pòcerza, czej wszëtcë czekelë na niedzielã, żebë – stojąc przed Swiãtim – pròwdzëwie swiãtowac, czej zbierele sã na Gòrzcze Żale i kòzďã robòtã zaczinelë na jimiã Bòscze, wiara przemikała całã egzystencjã człowieka.

Òd wiele lat ju dzinã dzële lëdowi pòbòzność, dzinie wielepòkòleństwòwò rodzëzna. Jak pisze ksądz profesor: „Zmiana òrtu żëcò (przeńdzenié z mòdła wieszcégò do mieszcégò) òderwała szeroczé rzmë òd tradycyjnëch spòlëznowëch kòrzeni. Zmieniłë sã téż łączbë midzë pòkòleniama (redukcjò pòkòleniowò rodzënë), sąsiedzczë relacje (w miesce ò wiele mni intensywné), co mùszało przëczënic sã do òsłabieniò (abò dëcht zdziniãcò) midzëpòkòleniowégò przekazënkù zamkłosców kùlturowëch (tradycji).

S. Janka, *Co dali z nama?*, „Pomerania”, Nr 6, 2015, s. 51.

Zadanie 5.

Przełożë tekst na pòlscki jãzëk.

Matéusz Bùllmann

Kùńc gazowëch strachów i nòdzeji

Coròz pewniészé je, że z wëdobëwaniégò gazu z szifrów na Kaszëbach nick nie wińdze. Òstatno wëcopòł sã z tëch robòtów nòwikszi zagrańcowi inwestor – ConocoPhillips. Amerikanóm nie òplócò sã eksploatowac naszich zdrzòdlów. Ju rëchli wëcopalë sã jiné firmë z USA... Ni ma ju kòl nas téż kanadijszczégò Talisman Energy. Szukò jesz Pòlszczé Górnictwò Naftowé i Gazownictwò. To równak ju sledné òdwiertë...

Firma ConocoPhillips mia tu trzë kòncesje. Wszëtczé na Kaszëbach: kòle Lãbòrga, Karwie ë Damnicë. W tëch placach pòwstałë òdwiertë, przez chtërne prowadzoné bëlë pòszukiwania szifrowégò gazu ë téż ropë. Jedno ë drëdzé je w naszi zemi, równak badërowania Amerikanów pòkòzãłë, że jima sã nie lónëje jich wëdobëwac. Firma nie je za baro gadatlëwò w ti sprawie, òstòł równak wëdóny prasowi kòmùnikat...

Firma wëda ju w Pòlsce 220 mëlionów zlotëch. Dzysdnia òdwiertë są ju zamklë, ale do jeseni ConocoPhillips wëcygnie z miészka jesz 90 mëlionów. Wszëtkò po to, żebë przëwrócëc zemiã, na chtërny gòspòdarzëlë, do pierwòtnégò stanu.

M. Bùllmann, *Kùńc gazowëch strachów i nòdzeji*, „Pomerania”, nr 7-8, 2015, s. 44.

Zadanie 6.

Przełożë tekst na pòlschi jãzëk.

J.N.

Żëwòt równolegli

W Polsce znelë gò òsoblëwie jakno socjologa, pòliticznégò kòmentatora, z jaczim òglowòkrajewé gazétë i telewizje robiłë wëwiadë. Mni znelë gò jakno ùczestnika òkrãglégò stołu abò założcã i direktora Institutu Pòliticznëch Sztudiów PAN-u, a jesz mni jakno bëlnégò àtora lëteraturë science fiction. Kò w Bëtowie w pierszi rëdze je naszińcã...

Édmùnd Wnuk-Lëpińszci ...nigdë nie zabiwòł ò rodzëznie, Bëtowie, Kaszëbach, Pòmòrzim. Bël bùszny z kòrzeniów. Kò rodzëzna bëła dlò niego òpiarcym téz we frasënkù – czej niespòdzajno i nie je wiedzec, z jaczi leznoscë, zdżinał jegò syn, czej pózni pò biòtce z rakã ùmarła jegò pierszò białka. Familiô pòmògła sã dwignąc, nalezc w se nową dògã, wrócëc cekawòsc swiata i lëdzy. To doch pòd rekòwską Szëmrcã, jakò wastëje z wësoka nad bëtowską stronã, miòł turisticzną chëczkã, gdzie òddichòł pò warszawsczi gòńbie...

Jak to wëpòdò badërze i lëteratowi, pisòł wnet do kùńca... Ksążka z titlã *Światy równoległe* trafiła na ksągarsczé pòlëce ju pò jegò smiercë. Je cekawim zòpisã karierë (nié leno nôùkòwi) Kaszëbë, chtëren w swiat szedł bez kòmpleksów.

J.N., *Żëwòt równolegli*, „Pomerania”, nr 5, 2015, s. 15.

3. Przykłady realizacji odpowiedzi

Zadanie 1.1.

Przykładowe odpowiedzi

To ce bël ale szpòrt, że proszã widzec.

To bël szpòrt jak sã patrzy.

To bël pòrzãdny szpòrt.

Zadanie 1.2.

Odpowiedź

D. ceszba

Zadanie 1.3.

Odpowiedź

Tak bëło z ùdbã na kaszëbsczi kòmediowi mònolog.

Zadanie 1.4.

Rozwiązanie

akapit	rzeczenie
1.	d
3.	b
4.	a

Zadanie 1.5.

Odpowiedź

òpòwiòdajkòwie - òpòwiadac

gadësze - gadac

kòrbiòrze - kòrbic

Zadanie 1.6.

Przykładowe rozwiązanie

Ùstòw ò lepszim chrònienim kròjòbrazu miòł:

- pòmòc w likwidacje trójnëch reklamów;
- ùregùlowac niechtërne drażlëwë inwesticje;
- znikwic twòrë zmieniającé widoczi;
- dac samòrządżënóm wicy dëtków za reklamòwé òpłatë.

Zadanie 1.7.

Rozwiązanie

1	N
2	J
3	N
4	J

Zadanie 1.8.

Rozwiązanie

C. W informacji o szybkim końcu samowoli reklamowej jest więcej dobrych chęci i hałasu niż prawdy.

Zadanie 1.9.
Rozwiązanie
 prawòwanié sã

Zadanie 2.1.
Odpowiedź

A	2
B	5
C	6
D	3

Zadanie 2.2.
Odpowiedź
 C. szpòrtowny

Zadanie 2.3.
Przykładowe odpowiedzi

Zdający może wybrać m.in. takie stwierdzenia:

...kòzdegò dnia jãzëk kaszëbsczi bël dlò naji coròz mni cëzy.

...më bëlë wiedno paròt do ùczbë.

To bëło taczé baro bëlné sparłãczenié.

Doznelë më sã, że farwny jãzëk kaszëbsczi je fùl słowiznë òznòczający zadzëwòwanié...

Zadanie 2.4.
Odpowiedź

Zrëchtowanié Latny Szkòlë Jãzëkòwi bëło

A	bëlñą ùdbą	bò	1.	mòglë sã tam spòtkac wszëtcë lubòtnicë jedzeniô.
			2.	bëtnicë pòznòwelë jãzëk w równoczesnym narzeszenim do kùlturë.
B	lëchą deją		3.	ùczãstnicë bëlë z daleka òd swòjich chëczów.

Zadanie 2.5.
Odpowiedź

Teatralny jãzëk Téatru Snieniów to: ruch, mùzyka, ritm, plastika, szkùdła

Zadanie 2.6.
Odpowiedź

1	N
2	J
3	N
4	J

Zadanie 2.7.

Przykładowe rozwiązanie

Bokadnô metafòrika tegò szpetôczlu òsta òpiartô na metafòrze òrientacjowi, tj. na złożeniu òbrazów z gòrnëch i dólnëch partiów (aktorów grającëch na szkùdlach i tëch z „dołu”, co ni mają z nyma z „góré” wikszych szansów na dobëcé.

Zadanie 2.8.

Odpowiedź

Synonimë do *binowi dokôz*: przedstôwk, pòkôzk, szpetôczel

Zadanie 2.9.

Odpowiedź

D. Dwa obrazy – leśny i miejski – były dobrym tłem (sceną) dla widowisk.

Zadanie 3.1.

Przykładowe odpowiedzi

Teza może brzmieć:

Spiëwanie pò kaszëbskù je dobrim mòdlã na ùczbã tegò jãzëka.

Argumenty:

- wiele lëdzy chãtno spiëwie;
- mòże so wëbrac swój ùlubiony òrt mùzyczi;
- znóne spiëwë przëdôwają sã w towarzëszczim zëcym;
- słowiznã pòznónã w pëśniach lzi sã zapamiãtiwô;
- spiewac lubiã òsoblëwie dzecë, a to òne prawie we wiòldzim dzëlu ùczą sã kaszëbsczégò jãzëka.

Zadanie 3.2.

Przykładowe odpowiedzi

Funkcje pytań na początku tekstu:

- zainteresowanie czytelnika tekstem;
- wciãgniëcie go do dyskusji;
- sprowokowanie do głëbszych przemyśleń tematu;
- zachëcenie do udzielenia wlasnej odpowiedzi.

Zadanie 3.3.

Odpowiedź

D. kòmpùtrowi

Zadanie 3.4.

Przykładowa odpowiedź

Instrukcjô

Żebë spiewac karaòke pò kaszëbskù mùszi:

- wlezc na stronã www.kaszubskiekaraoke.pl;
- wëbrac pësniczkã z bédowónëch;
- przëjąc liniã warkòwã abò ze spiëwã;
- scygnãc na kòmpùter apartny program, żebë òdtwòrzôł melodie;
- knysnãc i ùruchòmic òdtwòrzanië.

Zadanie 3.5.**Odpowiedź**

Akapit, w jaczim nalézemë instrukcjã jak zachòwac swòjã juwernotã w czasach germańszégo cëskù to akapit 2.

Patrioticznë pòdjimiznë młodzëznë Chònicczégò Gimnazjum:

- założenië krëjamnëch òrganizacjów filomacczich;
- dobiwanië wiadłów z historie, lëteraturë i kùlturë drogã samòsztòlëniô;
- sztòłtowanië nôrodnëch wseczëców;
- przëjimanië rolë prowadników pòlsczi spòlëznë procëm wënarodowieniù;
- biòtkòwanië z barniã w pòwstaniach.

Zadanie 3.6.**Odpowiedź**

Chònicczë kòlegium / pòzni gimnazjum bëło

A	zatòrczënë przed germanizacjã	bò	1.	szkòlny i ùczniowie wespòrobilë z wãdzama w Berlënie.
			2.	szkòłownicë i szkòlny sëmienno wëpełniwelë pòlëtë niemiecczich wëszëznów.
B	òbstojenim dlò germanizacje		3.	młodzëzna i szkòlny baro dbelë ò pòlsczégò dëcha, jãzëk i kùlturã.

Zadanie 3.7.**Przykładowe odpowiedzi**

W czasach refòrmacje jezucicë pòstawilë so za cël - **procëmstawiac sã refòrmacje, ùczëc młodzëznã, rozkòscërzac pòlską kùlturã.**

Wińdzënë niechãcë pòlsczi młodzëznë do germanizacyjnégò cëskù bëło – **ùtwòrzenië krëjamnëch òrganizacjów filomacczich i pielãgnowanië pòlškòscë stëgnã samòsztòlëniô.**

Jezuicczë kòlegium òstało w XIX stolecym przesztòlconé w – **Królewsczë Katolëcczë Gimnazjum w Chònicach.**

Zadanie 3.8.**Przykładowô òdpòwiédz**

Przykładowô tezã àùtora tekstu zamklò w pierszim akapice:

Òglowòsztòlëcãcë Liceùm miona Chònicczich Filomatów przez sztërë wieczy swëgo jistnieniô wiedno bëło kùzniã pòlškoscë.

Zadanie 3.9.**Odpowiedź**

akapit	Òznaczenië lëterowé
1	b
2	a
3	c

Zadanie 4.

Przykładowa realizacja zadania

Kaszubi przeżywają głęboki kryzys wiary, a jeszcze do tego dochodzi rozluźnienie więzi rodzinnych i społecznych oraz giniecie ojczystego języka.

Jeśli mowa o wierze ... „Dawniej działo się to niemal samoistnie, kiedy dziadkowie, rodzice i dzieci każdego wieczora klękali do pacierza, gdy wszyscy czekali na niedzielę, żeby – stojąc przed Świętym – naprawdę świętować, kiedy zbierali się na Gorzkie Żale i każdą pracę zaczynali w imię Boże, wiarą przesiąknięta była cała egzystencja człowieka.

Od wielu już lat giną elementy ludowej pobożności, ginie wielopokoleniowa rodzina. Jak pisze książkę profesor: „Zmiana sposobu życia (przejście z modelu wiejskiego na miejski) oderwała szerokie rzesze od tradycyjnych korzeni społecznych. Zmianie uległy też więzi międzypokoleniowe (pokoleniowa redukcja rodziny), relacje sąsiedzkie (o wiele mniej intensywne w mieście), co musiało skutkować osłabieniem (lub totalnym zaginięciem) międzypokoleniowego przekazu treści kulturowych (tradycji).

Zadanie 5.

Przykładowa realizacja zadania

Coraz bardziej pewnym jest, że z wydobywania gazu łupkowego na Kaszubach nic nie wyjdzie. Ostatnio wycofał się z tych robót największy inwestor zagraniczny – ConocoPhillips. Amerykanom nie opłaca się eksploatować naszych źródeł. Już wcześniej wycofały się inne firmy z USA... Nie ma już u nas także kanadyjskiego Talisman Energy. Poszukiwania prowadzi jeszcze Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo. To jednak już ostatnie odwierty...

Firma ConocoPhillips miała tu trzy koncesje. Wszystkie na Kaszubach: niedaleko Lęborka, Karwi i Damnicy. W tych miejscach powstały odwierty, przez które prowadzono poszukiwania gazu łupkowego jak też ropy. Jedno i drugie jest w naszej ziemi, jednak badania Amerykanów pokazały, że nie opłaca im się ich wydobywać. Firma nie jest zbyt rozmowna w tej sprawie, został jednak wydany komunikat prasowy...

Firma zainwestowała już w Polsce 220 milionów złotych. Obecnie odwierty są już zamknięte, ale do jesieni ConocoPhillips wyciągnie z portfela jeszcze 90 milionów. Wszystko po to, by przywrócić ziemię, na której gospodarowali, do pierwotnego stanu.

Zadanie 6.

Przykładowa realizacja zadania

J.N.

Żywot równoległy

W Polsce znano go przede wszystkim jako socjologa, komentatora politycznego, z którym ogólnokrajowe czasopisma i telewizje robiły wywiady. Mniej był znany jako uczestnik okrągłego stołu albo założyciel i dyrektor Instytutu Studiów Politycznych PAN, a jeszcze mniej jako doskonały autor literatury science fiction. Natomiast w Bytowie w pierwszym rzędzie jest krajanem...

Edmund Wnuk-Lipiński ...nigdy nie zapominał o rodzinie, Bytowie, Kaszubach, Pomorzu. Był dumny z korzeni. Przecież rodzina była dla niego oparciem także w kłopotach – kiedy niespodziewanie, i nie wiadomo z jakiej przyczyny, zginął jego syn, kiedy później po zmaganiach z rakiem zmarła jego pierwsza żona. Rodzina pomogła się podźwignąć, znaleźć w sobie siłę, przywrócić ciekawość świata i ludzi. To przecież pod Siemierzycką Górą koło

Rekova, która to panuje z wyżyn nad bytowskimi stronami, miał domek wypoczynkowy, w którym odpoczywał po warszawskim trudzie...

Tak jak przystało na badacza i literata, pisał niemal do końca... Książka pt. *Światy równoległe* trafiła na półki księgarskie już po jego śmierci. Jest ona ciekawym zapisem kariery (nie tylko naukowej) Kaszuby, który szedł w świat bez kompleksów.

4. Zadania rozszerzonej odpowiedzi

4.1. Tekst teoretyczny

Na czym polega realizacja wypowiedzi argumentacyjnej dotycząca tekstu teoretycznego?

Wypowiedź argumentacyjna

Ma charakter problemowy. Tworzenie wypowiedzi argumentacyjnej (w formie wybranej przez zdającego, np. rozprawki lub szkicu) wymaga odniesienia się do tekstu historycznoliterackiego albo teoretycznoliterackiego, albo krytycznoliterackiego.

Rozprawka

Zadanie składa się z polecenia i tekstu teoretycznego (krytycznoliterackiego, historycznoliterackiego lub teoretycznoliterackiego).

Od zdającego wymaga się

- zrozumienia załączonego do polecenia tekstu krytycznoliterackiego, historycznoliterackiego lub teoretycznoliterackiego;
- określenia głównego problemu przedstawionego w tekście – tekst wybrany do analizy musi zawierać problem wymagający rozstrzygnięcia krytycznego.

Zdający

- rozpoznaje problem, opisuje go, proponuje rozwiązanie,
- rozważa i ocenia rozwiązanie problemu, które przedstawił autor tekstu,
- formułuje argumenty dowodzące słuszności stanowiska autora lub argumenty potwierdzające krytyczny stosunek wobec tego stanowiska,
- w argumentacji wykorzystuje inne teksty kultury.

Szkic krytyczny to druga z form wypowiedzi argumentacyjnej, którą może napisać zdający.

Może mieć charakter eseju lub artykułu krytyczno-literackiego. Napisanie szkicu krytycznego wymaga wyrazistego zarysowania problemu i rozwiązania go w sposób ujawniający wyraźnie indywidualną interpretację problemu. Problem może zostać zasygnalizowany tytułem. W szkicu krytycznym wymagana jest w przejrzysta kompozycja, co nie wyklucza asocjacyjnego charakteru wypowiedzi. W wypowiedzi powinno się wyraźnie zaznaczyć dążenie do syntetycznego ujęcia analizowanego zagadnienia.

Praktyczne wskazówki do pisania szkicu krytycznego

W pisaniu eseju istotne jest wyodrębnienie i ostre zarysowanie konkretnego tematu. Ta forma wypowiedzi charakteryzuje się erudycyjnością i syntetyczną przejrzystą kompozycją właściwą dla struktury gatunku i indywidualnej (autorskiej) interpretacji problemu. Często znajdują się w szkicu aneksy, przypisy, bibliografia. To forma dla wybranych.

Zasady pisania prac na poziomie rozszerzonym

1. Staranne przeanalizowanie tematu i dołączonego fragmentu tekstu (odczytanie problemu, pojęć, sformułowanie tezy/tez/hipotezy/hipotez, czyli interpretowanie problemu różnymi sposobami i metodami).
2. Szerokie kojarzenie problemu z innymi możliwymi odniesieniami (tekstami kultury).
3. Funkcjonalne dobranie i uporządkowanie tekstów kultury (selekcjonowanie możliwych źródeł zastosowanych jako egzemplifikacja założeń, argumentacja i kontekstowe odniesienia).
4. Ustalenie ostatecznych zasad doboru przykładów i ich układu (rezygnacja z banalnych, zbyt często wykorzystywanych dzieł, wybranie najbardziej nośnych, ciekawych).
5. Opisanie związków i analogii pomiędzy poszczególnymi stwierdzeniami i przykładami dzieł (zarysowanie układu, logiki wywodu, czyli rozbudowanej, ale i jednorodnej całości wypowiedzi).
6. Tworzenie polemicznego ujęcia (ewentualnie) – różne refleksje o tym samym.
7. Konfrontacja swojego stanowiska z innymi poglądami.
8. Komponowanie całości – zgromadzenie wszystkich myśli w samodzielne całości znaczeniowe (redakcja językowa, akapitowanie, funkcjonowanie słów-kluczy, motywu przewodniego w trosce o spójność całości wypowiedzi).
9. Ostateczna analiza układu akapitów i argumentacji (unikanie przypadkowości wyliczania).

Zadanie 7.

Rozważ sprawã winë i karë, a téż rolë namienieniô w lëdzcim zëcym. Òmowi zagadnienie w narzeszenim do pòdónégò tekstu, jinëch tekstów kùlturë. Twòja prôca mùszi miec bënômni 300 słów.

Wòjcech Mëszk

Widzôł jô jã wczora, widzã jã i dzysô

Czej szmërgnã kamiën w górã i mdã na niego zdôł i òczë w niego czerowôł, òn robi nôwrót i corôz to chùtni pòlecyc w dól, jaż pãknie miãdzë òczë. Taczé je prawò bezlëtoscëwé. Czej rãkã włożã w òdżin, tej gòrac jã òbjimie i pòlëc sã mdze chca. Prawò je bezlëtoscëwé. Czej wëlëzã wësok na chójkã, tej sã pòlómia, pòtlëkã, abò i zdżinã, czej zlecã. Taczé je prawò. Prawò nôtërë. Nôtërné prawò. Prawò widzewné. Ni mògã spadac w górã. To je zakòzóné przez prawò. Jegò sã mùszi trzëmac. Mògã próbòwac nie zëc pòdług tegò prawa. Mògã. Le òno mie skòrze. Jaczi przestãpk robiã, tak ùdostónã sztrôfã. Wërok natëchstopach. Cze w wòdã wëlëzã, głowã pòd niã włożã i mdã chcôł òddëchac, mdã zarò ùkòróny w nym sztóce. Ùdostónã karã smiercë. Kara smiercë za òddichanie pòd wòdã. Człowiek zëje westrzód swiata i prawów jegò. Je kara smiercë za skòkanie z chójków w dól, czasã ùdostónã lzészã, bò mòze nie zdżinã... Wlëzã w òdżin, ùdostónã karã smiercë. Żlë zarò wiëndã, kara mdze lzészò, bò mdã òpòlony cali, le zlë tam òstónã na dlëzi – wërok smiercë mdze gwësny. Czej w sniegù, na mrozu so legnã – za to je kara smiercë. Czej nożã przebija so serce – kara smiercë pisónò. Tegò robic wòlno nie je. Bò zëc je nót.

A równak za zëcò kara smiercë je téż pisónò. Mògã przestrzegac wszëtczich prawów nôtërë, to i tak jô móm zapisóné karã smiercë. Zëcé i smierc. Zëcé i na kùncu smierc.

Za złómanie prawów je smierc. Za złómanie prawa zëcò je smierc. Nie zëjã za karã, zëja z wërokã smiercë za złómanie prawa zëcò. Më le sã apartnimë tim, że sztrôfa je òdłożonò na czas jaczis. Niechtërny ùdostelë piãc lat, jinszi dwadzesce, a jinszi nawetka jednégo dnia...

Tej lëdze zabiérãjã jeden drëdzëmù nen czas, chtëren je pòdstałi. W miono prawa zëcò, złómónégò prawa zëcò. Chtos zëjãcy z karã smiercë mô prawò skrodzëc drëdzëmù zëjãcémù z karã smiercë czas jegò narechòwóny.

W miono negò prawa, pòdług jaczégò sóm òstòł skòzóny.

Czasã lómie prawò, bë kògò ùkarac pòdług prawa, swòjégò, złómónégò przez se prawa.

Zadanie 8.

Czè zgòdzòsz sã z pòdrzatkã ksãdza profesora Jana Perszona, że swiat kaszëbsczi rodzënë, ji wiarë, kùlturë i jãzëka je we wiòldzi zagrózbie? Rozważë sprawã w narzeszenim do doparlãczonégò tekstu, jinëch tekstów kùlturë i swòjich przemësleniów w ti sprawie.

Stanislów Janka

Co dali z nama?

Ùkòzała sã ksążka wòznò dlò rozmieniò dzysdniowégò lédztwa naszi zemi: Kaszubi. Tozsamość. Rodzina ks. profesora Jana Perszona... Kaszëbi przeżiwają głãbòczi krizys wiarë, a jesz do tegò dochòdò rozlòzowanié łączbów rodzëznowëch i spòlëznowëch i dziniãcé rodnégò jãzëka...

Żelë jidze ò kaszëbiznã, to z wnioskama ksãdza profesora mùszã sã czësto zgòdzëc: „Stojimë tej przed, wiele razy ju dwigónã, alternatiwã – abò pòwòlné kònanié i cëchò zgòda na przedzenié do mòdła sztucznégò fòkloru (karna piesni i tuńca, dwa razë w rokù regionalny strój, czile piesniczków i wiérztów), jak téz òglowò, niewiele znaczącò deklaracjò <jò jem Kaszëbã> – co przëbòcziwò, wëpisz wëmaluj <jò jem katolëkã, ale taczim, co òd dòwna nie praktikùje>, abò <jidzemë na całosc>, to je mòbilizëjemë sã do instytucjonalnégò ùmòcowaniò wszëtczégò (na przòdkù z jãzëkã), co Kaszëbów stanowi, w ùstawòdòwstwie i spòlëczny praktice Pòmòrzò i Pòlszczi. To wëmògò stałi, wiérny, ùpiarti determinacji setków przëdników, <apòsztołów> kaszëbsczi kùlturë. Kòniecne je sztòltowanié ùtwòrczich strzodowisków (kùltura je zëwò, czej sã rozwijò), jak téz nadanié jima òrganizacyjnëch strukturów. Je potrzeba zòrganizowaniò masowi edukacji pò kaszëbskù (òbòwiãzkowi w spòlëcznëch szkòłach), bëlny òbecnosć medialny (całodniowé radio, gazëta pòł na pòł etniczno), zbùdowaniò lobby pòliticznégò, kùreszce przebùdzeniò búsnotë z bëcò Kaszëbã, to je zdrowégò lokalnégò patriotizmù”.

S. Janka, *Co dali z nama?*, „Pomerania”, nr 6, 2015, s. 51.

Zadanie 9.

Domôczna – to brzmi bûszno. Napiszë ò jãzëkowim i nié tëlko statusu kaszëbiznë, dôwni, dzys i w przïndnosćë, w narzeszenim do doparlãczonégò tekstu, jinëch tekstów kùlturë.

Jan Trepczyk

Kaszëbizna

Żlë mie bë sã chtos pitôł, czim je kaszëbizna, jaczi móm na niã pòdrzatk, tej jô bë jem rzekł, że je to słowiańskô mòwa – nôdali w pòrénk wësëniãti pòmòrzczì dialekt, grańcny z pòlską mòwnã òbéndã i że je jedurnã zaòstałosã pòmòrzczich dialektów, jaczé przodë sygalë òd Wisłë w pòrénkù, jaż za Elbã we wieczorze i òd Niece w pòlnim jaż na zberk Bòłtu w nordze...

Tej grãdzy na nas wiôldzi òbòwiãzk wjinnégò pòznòwaniô kaszëbiznë, ùsòdzaniô i pisaniô coròz to widzalszich lëteracczich dokòzów; nauczëc sã rozeznawac kaszëbsczë swòjiznë òd cëzëch nalecałosców i miec starã piastowac le kaszëbskã słowiznã ë fòrmë. Widzime dzys wszëtcë, że kaszëbizna dzinie, że starszi, bez kaszëbsczì deje, bez dziejowi wiadë, na gwòłt wëzbëwajã sã kaszëbiznë w ùprocëmnienim do dzecy, chòc na drëdzi òrt rosce naji karno, co mô w ùdbie temù chëbnémù gónowi sã procëmstawic. Ti zgròwie sã procëmstawic mòże òkòma pisaniô dokòzów, pòkòzywanié kaszëbiznë w gòdce, referatach, na zdradni, na eliminacjach kaszëbsczégò słowa i w całoscë przez ùczbã kaszëbsczégò słowa. Le przez rëszné zajimanié sã kaszëbiznã i w całoscë naj domôcznã pòstawimë naj kùlturowë sprawë na wiżë. Chto tej je w mòznoscë ùsztòlcëc so swòj, kaszëbsczì pòdrzatk na spòdlim dokòzów ùczalëch, tak w sydze lingwisticzi jak tëż jinëch òrtów ùczb, ten nalëze pròwdzëwi môł dlô kaszëbiznë westrzód słowiańszich gòdk i mdze w mòcë jic takã dargã, co gò mdze pròwdzëła do dwiganiô ne kaszëbsczégò zaczarzonégò zómku, ò jaczim z takã pòetikã pisze Majkòwsczi w swòjim „Remùsu”.

J. Trepczyk, *Kaszëbizna*, 50 lat z Pomeraniã, Gdańsk 2013, s. 61 i 72.

4.2. Interpretacja porównawcza

Elementy analizy i interpretacji porównawczej

1. Podstawowe czynności analityczno-interpretacyjne

- 1.1. Sformułowanie **tezy/hipotezy interpretacyjnej**, której podstawą jest odkrycie zasady zestawienia tekstów (podobieństwa lub różnicy obecnej np.: w dominancie każdego z tekstów, tematyce, strukturze poetyckiej/literackiej).
- 1.2. Przyjęcie **porządku analizy i interpretacji** w zależności od wyznaczonego w tezie/hipotezie podobieństwa lub różnicy. Właściwy dobór i selekcja elementów poddanych analizie. Porównywanie tekstów na wszystkich poziomach ich organizacji.

2. Czynności związane z określonym gatunkowo typem tekstu

2.1. Teksty liryczne

Porównanie tekstów lirycznych przez wybór dominujących spośród obecnych w zestawionych tekstach następujących elementów:

- sytuacje liryczne w tekstach – typ liryki, charakter podmiotu;
- sposoby konstruowania sytuacji lirycznych, np.: miejsce, czas, obrazowanie poetyckie (językowe i kompozycyjne);
- elementy świata przedstawionego (np.: czas, miejsce, przestrzeń poetycka, wątki, tematy, motywy, konwencja literacka).

2.2. Teksty epickie (fragmenty utworów)

Porównanie tekstów epickich lub ich fragmentów przez wybór dominujących spośród obecnych w zestawionych tekstach następujących elementów:

- sytuacje narracyjne w tekstach – typ epiki, charakter narracji, typ narratora, stosunek narratora do przedmiotu wypowiedzi, faktów, bohaterów, przedmiotów, zdarzeń;
- sposoby konstruowania sytuacji narracyjnych – miejsce, czas powieściowy/epicki (fabuła epicka, motyw przewodni, akcja, wątki, epizody), obrazowanie literackie (językowe i kompozycyjne);
- inne elementy świata przedstawionego (np.: tematy, motywy, toposy, konwencja literacka).

2.3. Teksty dramatyczne (fragmenty utworów)

Porównanie fragmentów tekstów dramatycznych przez wybór dominujących spośród obecnych w zestawionych tekstach następujących elementów:

- sytuacje dramatyczne w tekstach – typ dramatu, charakter i typ bohaterów, ich stosunek do przedmiotu wypowiedzi, faktów, innych bohaterów, przedmiotów, zdarzeń, rola didaskaliów w konstruowaniu sytuacji dramatycznej;
- sposoby konstruowania sytuacji dramatycznych – miejsce, czas zdarzeń (zdarzenie dramatyczne, motyw przewodni, akcja, wątki, epizody), obrazowanie literackie (językowe i kompozycyjne);
- inne elementy świata przedstawionego (np.: tematy, motywy, toposy, konwencja literacka).

3. Interpretacja w kontekstach ogólnych i właściwych

Konteksty: literackie, historycznoliterackie, filozoficzne, biograficzne, kulturowe (obejmujące zarówno typowe dla kultury wysokiej, masowej, popularnej zjawiska, jak i elementy innych niż literatura dziedzin sztuki – wskazanych w podstawie programowej). Sproblematyzowana interpretacja uwzględniająca właściwie wybrane konteksty przyporządkowane porównywanym utworom. Interpretacja porównawcza na poziomie kontekstów uwzględnia również elementy poetyki historycznej oraz świadomość dialogu intertekstualnego. W przypadku kontekstów kulturowych także elementy komparatystyki.

4. Asocjacyjność myślenia

Skojarzenia w **granicach wyznaczonych przez sensy utworów** i przyjętą metodologię ich opisu (bez jej nazywania).

5. Uogólnienie/podsumowanie wypowiedzi

Polega na wskazaniu podobieństw i/lub różnic oraz tzw. otwarciu „na po czytaniu”.

Podstawą wyboru tekstów jest znalezienie obszaru porównania. Może nim być, np.:

- temat: ten sam, różnie / podobnie zrealizowany,
- motyw: ten sam, różnie / podobnie zrealizowany,
- problem: ten sam, różnie / podobnie realizowany,
- bohater: ten sam, różnie wykreowany,
- miejsce: to samo, różnie wykreowane.

Różne/podobne realizacje obejmują np.: sytuację liryczną/narracyjną/dramatyczną, kompozycję, kreację osoby mówiącej, konwencję literacką, środki artystycznego wyrazu, gatunek.

Teksty muszą ze sobą „rozmawiać”, tzn. jeden tekst wobec drugiego powinien być kontynuacją lub nawiązaniem, reinterpretacją motywu/tematu/problemu w obszarach podobieństw i różnic

Zestawienie istotnych wyznaczników rodzajowych

Liryka

Wyraża wewnętrzne emocje, przeżycia i doznania, na ich podstawie **buduje refleksje** o świecie i człowieku.

Monolog liryczny to główny rodzaj wypowiedzi (dominująca funkcja ekspresywna).

Podmiot mówiący – jego kształt decyduje o typie liryki:

- bezpośrednia – „ja” liryczne w 1 osobie l. poj. (wyrażenie jednostkowych refleksji) lub l. mn. (wyrażenie postaw zbiorowości, pokolenia),
- pośrednia – „ja” liryczne w mniejszym lub większym stopniu ukryte poza światem poetyckim.

Bezosobowa refleksja:

- wprowadzenie elementów narracji (podmiot zorientowany narracyjnie, środki narracyjno-dramatyczne budują sceny bezpośrednio przez podmiot opisywane),
- wprowadzenie sytuacji lirycznej, która implikuje pojawienie się bohatera lirycznego.

Funkcja inwokacyjna – wprowadzenie adresata (elementy monologu oratorskiego), świat poetycki – kreowany w perspektywie wypowiedzi podmiotu mówiącego.

Epika

Opowiada lub opisuje świat przedstawiony, działania bohaterów i okoliczności tych działań; ma charakter dwupłaszczyznowy, obejmujący sytuację narracyjną i fabułę dotyczącą dziejów przedstawionych postaci; dwupłaszczyznowość realizowana jest poprzez dwoistość językową – obok narracji występują wypowiedzi bohaterów.

Narracja to podstawowa forma wypowiedzi epickiej, wprowadza do utworu czynniki stylistycznie ujednociające.

Narrator – podmiot literacki umieszczony na zewnątrz świata przedstawionego:

- auktoralny – wszechwiedzący, często zachowuje dystans wobec opisywanych zdarzeń,
- personalny – narracja prowadzona z perspektywy bohatera, uczestnika zdarzeń, subiektywna w ocenie świata i zdarzeń,
- świat przedstawiony o charakterze fabularnym, kształtowany w zależności od wzoru stosowanej fabuły epickiej.

Fabuła:

- fabuła dająca prymat zależnościom interpersonalnym,
- fabuła z dominującym czynnikiem zdarzeniowości,
- fabuła z wyraźnie zarysowaną intrygą,
- fabuła dostarczająca przesłanek analizom psychologicznym,
- fabuła dynamiczna, wyraźnie kształtująca bohatera dynamicznego,
- fabuła jednostajna, kształtująca bohatera statycznego,
- fabuła z wyraźnie zarysowanym punktem kulminacyjnym, poprzedzonym narastaniem zdarzeń,
- fabuła z wyrazistymi relacjami przestrzennymi między zdarzeniami,
- fabuła zorganizowana chronologicznie,
- fabuła poddana inwersji czasowej,
- fabuła z dominującymi związkami przyczynowo-skutkowymi,
- fabuła nastawiona na określone rozwiązanie,
- fabuła skupiona wokół centralnego zespołu motywów,
- fabuła rozproszona, zbudowana z epizodów.

Czas powieściowy – istnieje w dwu płaszczyznach:

- czas narracji,
- czas fabuły.

Bohater literacki – związany z wprowadzeniem do wypowiedzi form dialogu, charakteryzowany przez pryzmat narracji, wypowiedzi własnych i wypowiedzi innych bohaterów.

Dramat

Przedstawia zdarzenia i bohaterów w sposób bezpośredni, wprowadza pełne usamodzielnienie wypowiedzi oraz działań postaci przez:

- dialog, czasami elementy monologu są podstawą tekstu głównego,
- typy monologu dramatycznego (liryczny, narracyjny, moralistyczny),
- formy przejściowe między monologiem i dialogiem (dialog jako wymiana tyrad, monolog na stronie, zwroty wprost do publiczności),
- tekst poboczny (didaskalia) jako forma wskazówek autora,
- zdarzenia dramatyczne jako podstawa konstrukcji świata przedstawionego.

Bohater dramatyczny – związany z konstrukcją zdarzeń i sposobem budowania napięcia dramatycznego.

Zadanie 10.

Dokònôj przërównawczy interpretacji pòdònëch wiérztów. Twòja robòta miałabë miec co nômnì 300 słów.

Jerzi Stachùrszi

Warôjta

Żécé to òstrów westrzód nocë
Dze płacz ce czekô i zlé mòce
Dze wicherë wieją
Dze të z nôdzeją
Na wszëtkò zdajesz hewò pëszné

Żécé to górë są wësoczé
Żécé to jezora głãbòczé
to serca czësté
Mëslë ògnisté
I wszëtkò tedë chce bëc rëszné

Warôjta tej! Warôjta tej!
Drogã rozwidniac wszëtczim na drodze
Żëbë rozwidniac wszëtczim na drodze
Niech wid sã pòli, niech płom nie zgasnie
Òlëwa niech mdze wiedno w statkach.

J. Stachùrszi, *Warôjta*, Skrë ùsòdzkòwi mòcë, Gdiniò 2010, s.139.

Henrik Jerzi Mùsa

Wanoga

Coròz to
barzi wanożã
wspòminkama
pò górach, dolënach
mòjégò żëcò

wchòdzã w czas jeseni
z pùstkã, smùtkã
niezrozmienim

wërósł jem z marzeniów
planów, zdënków
òd swiata wiòldzégò

nie copnã ju zëgra
nie zmieniaã przeżëtégò

z bólã serca
jidã dali

H. J. Mùsa, *Wanoga*, Skrë ùsòdzkòwi mòcë, Gdiniò 2010, s.101.

Zadanie 11.

Dokònój przérównawczy interpretacji pòdònèch wiérztów. Twòja robòta mia labè miec co nòmni 300 słówów.

Wanda Czedrowskô

Mòcarzowé barnice

Ferdinandowi Neureiterowi

Są taczé sztótë
chedë lëdzczì rozëm
je za krëchi
abë pòjąc
jakôż
to stolemòwô mòc
rozpòlëła w sercu
i mëslë
człowieka z za grańcë
dbã
ò kaszëbiznã?

Kaszëbskô -
czë jes nie le nóm
Namienionô?

Za górama
za lasama
Za wiòlgą wòdą
je biòtka ò to
bë jes nie zdzinã!

A më?

Jesmë wcyg w pajach
Niewòrto
Trudu
i Strachù

Strach -
mòże mô ju miészé òczë
Ale Trud i Niewòrto
Tuńcëją swój
Dobëtników tuńc!
Ritm na wiòldzim bãbnie
wëbijô jim i nóm
- Òmóna – Mamóna!

Le czasã
Przë leżnoscë
zéndzeniô z mòcòrzama

Przëchôdô na naji
Përnã jich mòcë
i to je najã barnicã
Przed Remùsowima ùkôzkama
Strachã
    Trudã
        i Niewôrto!

W. Czedrowskô, *Mòcarzowé barnice*, Skrë ùsôdzkòwi mòcë, Gdiniô 2010, s. 107.

Stanisław Janke

Witôjtaż drëszë

Witôjtaż drëszë
chcemë le wżyc sã w karno
a jic z najã piesnią do widu
słowa wërwóné z pajiczënë
na rzmach wësok achtnioné
marsz marsz òd doktora Cenôwë
niech nie przinëdã do zgùbë
czej nas je corôz wicy
co stegnama ti nôtë jidã
midzë lasã zblãdzony òmanë
a chëczama strachù drëżacëch
przez trud a niewôrto
chto ju sã wëdostôł
na widnikù stanie

S. Janke, *Witôjtaż drëszë*, Skrë ùsôdzkòwi mòcë, Gdiniô 2010, s. 151.

Zadanie 12.

Dokònôj przërównawczy interpretacji pòdònëch wiérztów. Twòja robòta miałabë miec co nòmni 300 słów.

Zbigòrz M. Jankòwsczi

Spòwiédz szarégo człowieka

Spòwiédóm sã przed sobã
ze wszëtczich win mòjich
win zamësżlonëch i niespodzajnëch
spòwiédóm sã przed sobã
bò ze sobã slëchò sã zrobic nôprzódkã rechùnk
niżlë przinédze ùdac sã do...

czemù mòwa mòja niezrozumiałò je
czemù zrozmieniò nie bùdzy mój zrëch
czemù szari pies chtërnégò lëdóm
mùszi bëc człowiekã dëcht jak jò
czemù zdrzãcë w òczë sostrë brata
gòdóm ò òszòcë a mësżlã ò kwiatach
czemù jò szari człowiek
spòdedle swòjich cãżczich pòwiek
nie widzã jinszych sostrów i bracyków
chtërnëch żëcé nym samym kawlã nacéchòwóné je
czemù jò stwòrzony na òbròz i szlachòwnotã
przëklòdóm sã co sztërk do przëklénstwa
chtërno z lëp nych co żëją ze mnã wëdostòwò sã
czë pò pròwdze le cemnoc przed òczama mòjima je

to mòja wina to mój grzëch
że żëce mòje taczim je
nicht mie nie manił nicht mie nie kòzòł
jic dargã chtërnã wëbròł sòm

wëbaczë mie czëku mój czëkù szari
mój Przëjacelu – żlë je mie wolno zwac Ce tak?

Z. M. Jankòwsczi, *Spòwiédz szarégo człowieka*, Skrë ùsòdzkòwi mòcë, Gdiniò 2010, s. 127.

Janusz Mamelski

Wiara

Wczora, jak jò na kòle sã wëbròł,
Spòtkòł jem Bòga, nad jezorã szedł.
A jak mie ùdrzòł, wstòł i cziwnął rãkã,
rzekł, że pòsedzy ze mnã chãtno.

- Ale gòrac – jò mówiã do Niegò.
- Wëpiesz piwò – Òn pitò i sã ùsmiëwò.

- Nié, mało czedë pijã. Czasã leno wino.
- Jak mój Syn. Òn też wino pijôł, zanim zdżinał.

- Wiém, móm czëté ò tim. Smùtnô sprawa.
Jô ju dôwno chcôł z Tobã ò tim gadac.
Czemùż Jemù przëszo takã smiercã zdżinac?
Nie szło to jinaczi zrobic? Mògło Gò to minac?

- Òn ùmarł za ce – Bóg rzecze -
I wszëtczich lëdzy na swiece.
- Jô wiém, że móm wiele zgrzészoné,
kò mùszôł Òn bëc za to pòwiészony?

- Mòje słowò wiele mówi, zmienic mòże wiele.
A co z niegò wërozmiejesz, zanôlégô òd twi wòlë.
- Kò jô czãsto to złé robiã,
co gò robic nie chcã.
A to dobré, co gò chcã,
tegò robic ni mògã.

Czemù tak je, nie wiém.
Mòże Të mie pòwiész?
Czemù jô jem òbwiniony,
chòc Të môsz mie taczim stwòrzoné!

Leno na to Bóg nic nie rzekł.
Za sztót wstôł i szedł pò wòdze.
Tej znów rãkã cziwôł mie na brzegù,
chcôł, żebëm przëszedł do Niegò.

5. Wykaz umiejętności ogólnych i szczegółowych sprawdzanych zadaniami

Zadanie 1.1.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą. III. Samodzielne tworzenie wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim.	2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje. 3. 5. Redaguje własny tekst.

Zadanie 1.2.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 1.3.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 1.4.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 1.5.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą. III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim i polskim;	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens

posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).	oraz funkcję na tle całości. 3.6. Zdający dokonuje różnych zabiegów na tekście cudzym.
---	---

Zadanie 1.6.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.1. Zdający rozumie zasłyszane i przeczytane (samodzielnie i przez lektora) teksty o różnorodnej tematyce, formie (instrukcje, komunikaty, napisy informacyjne, ogłoszenia, rozmowy, wywiady, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne); 2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 1.7.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 1.8.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą. III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).	2.1. Zdający rozumie zasłyszane i przeczytane teksty o różnorodnej tematyce i formie. 3.6. dokonuje różnych zabiegów na tekście cudzym.

Zadanie 1.9.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 2.1.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.

Zadanie 2.2.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 2.3.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 2.4.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 2.5.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 2.6.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.1. Zdający rozumie zasłyszane i przeczytane (samodzielnie i przez lektora) teksty o różnorodnej tematyce, formie (instrukcje, komunikaty, napisy informacyjne, ogłoszenia, rozmowy, wywiady, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne); 2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 2.7.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą. III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim oraz wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).	2.1. Zdający rozumie zasłyszane i przeczytane teksty. 2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje. 3.5. Zdający redaguje własny tekst.

Zadanie 2.8.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 2.9.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 3.1.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.

Zadanie 3.2.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 3.3.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.

Zadanie 3.4.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.4. Zdający odczytuje sens tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie), potrafi wydzielić jego fragmenty i objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości.

Zadanie 3.5.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).	3.2. Zdający posługuje się językiem kaszubskim w sposób zapewniający sprawną komunikację językową w różnych sytuacjach prywatnych i publicznych; wzbogaca zasób słownictwa.

Zadanie 3.6.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.1. Zdający rozumie zasłyszane i przeczytane (samodzielnie i przez lektora) teksty o różnorodnej tematyce, formie (instrukcje, komunikaty, napisy informacyjne, ogłoszenia, rozmowy, wywiady, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne); 2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.

Zadanie 3.7.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.

Zadanie 3.8.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.

Zadanie 3.9.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.	2.6. Zdający odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.

Zadanie 4.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Przetwarzanie tekstu sformułowanego w języku kaszubskim ustnie lub pisemnie; zmiana formy przekazu ustnego lub pisemnego.	4.2. Zdający przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku kaszubskim.

Zadanie 5.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Przetwarzanie tekstu sformułowanego w języku kaszubskim ustnie lub pisemnie; zmiana formy przekazu ustnego lub pisemnego.	4.2. Zdający przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku kaszubskim.

Zadanie 6.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Przetwarzanie tekstu sformułowanego w języku kaszubskim ustnie lub pisemnie; zmiana formy przekazu ustnego lub pisemnego.	4.2. Zdający przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku kaszubskim.

Zadanie 7.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.</p> <p>III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim oraz wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).</p> <p>V. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>2.6. odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.</p> <p>3.1. wypowiada się w następujących formach: rozprawka, recenzja, interpretacja utworu literackiego;</p> <p>3.4. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>5.2. rozpoznaje problematykę utworu;</p> <p>5.3. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>5.4. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki artystycznego wyrazu oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu podstaw wersyfikacji,</p>

	<p>kompozycji) i określa ich funkcje;</p> <p>5.8. rozpoznaje podstawowe motywy, aluzje literackie, symbole kulturowe i znaki tradycji oraz określa ich funkcje w utworze; rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi;</p> <p>5.9. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto); konteksty literackie, kulturowe;</p> <p>5.11. dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości regionalne, narodowe i uniwersalne.</p>
--	--

Zadanie 8.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim oraz wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).</p> <p>V. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>3.1. wypowiada się w następujących formach: rozprawka, recenzja, interpretacja utworu literackiego;</p> <p>3.4. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>5.2. rozpoznaje problematykę utworu;</p> <p>5.3. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>5.4. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki artystycznego wyrazu oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu podstaw wersyfikacji, kompozycji) i określa ich funkcje;</p> <p>5.8. rozpoznaje podstawowe motywy, aluzje literackie, symbole kulturowe i znaki tradycji oraz określa ich funkcje w utworze; rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi;</p> <p>5.9. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto); konteksty literackie, kulturowe;</p> <p>5.11. dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości regionalne, narodowe i uniwersalne.</p>

Zadanie 9.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
<p>III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim oraz wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).</p> <p>V. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>3.1. wypowiada się w następujących formach: rozprawka, recenzja, interpretacja utworu literackiego;</p> <p>3.4. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>5.2. rozpoznaje problematykę utworu;</p> <p>5.3. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>5.4. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki artystycznego wyrazu oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu podstaw wersyfikacji, kompozycji) i określa ich funkcje;</p> <p>5.8. rozpoznaje podstawowe motywy, aluzje literackie, symbole kulturowe i znaki tradycji oraz określa ich funkcje w utworze; rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi;</p> <p>5.9. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-kłucze, motto); konteksty literackie, kulturowe;</p> <p>5.11. dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości regionalne, narodowe i uniwersalne.</p>

Kryteria oceny wypowiedzi argumentacyjnej

A	B	Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
9	Określenie problemu zgodne z tekstem i pełne	Stanowisko adekwatne do tekstu i pełne	2	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub niezadne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierazące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierazące
6	Określenie problemu zgodne z tekstem, ale niepełne	Stanowisko adekwatne do tekstu, ale niepełne			3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	2	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierazące lub nieliczne błędy razące	2	Liczne błędy nierazące lub nieliczne błędy razące
3	Określenie problemu częściowo zgodne z tekstem	Stanowisko częściowo adekwatne do tekstu												
0	Brak określenia problemu lub problem niezgodny z tekstem	Brak stanowiska lub stanowisko nieadekwatne do tekstu	0	Jeden błąd lub więcej błędów rzeczowych	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy razące	0	Liczne błędy razące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli praca składa się z mniej niż 300 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.
 Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Objaśnienia

A. Określenie problemu. Zdający powinien zrozumieć, jaki problem podejmuje autor w przedstawionym fragmencie tekstu, i sformułować ten problem. Określenie problemu jest oceniane ze względu na to, czy jest **zgodne z tekstem** i czy jest **pełne**.

- Określenie problemu uważa się za **pełne**, jeśli praca zawiera zarówno odtworzenie problemu (np. w postaci pytania), jak i jego interpretację, czyli umieszczenie tego problemu w odpowiednim kontekście. Interpretacja problemu powinna być uzasadniona (np. wagę problemu można uzasadnić jego historycznymi uwarunkowaniami lub współczesnymi implikacjami).
- Określenie problemu uważa się za **niepełne**, jeśli praca nie zawiera interpretacji trafnie rozpoznanego problemu.
- Określenie problemu uważa się za **częściowo zgodne** z tekstem, jeśli zdający nie w pełni rozpoznaje problem główny lub wydobywa z tekstu tylko problem drugorzędny.

B. Sformułowanie stanowiska zdającego wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu

Zdający powinien **omówić i ocenić rozwiązanie** zaproponowane przez autora w przedstawionym tekście. Sformułowanie stanowiska zdającego wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu jest oceniane ze względu na to, czy jest **adekwatne do tekstu** i czy jest **pełne**.

- Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu **częściowo adekwatne do tekstu** zniekształca rozwiązanie proponowane przez autora.
- Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu uważa się za **pełne**, gdy zawiera ono odtworzenie rozwiązania przyjętego przez autora tekstu oraz trafne odwołania do innych tekstów kultury uzasadniające stanowisko zdającego.
- Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu uważa się za **niepełne**, kiedy brak trafnego odwołania do innych tekstów kultury uzasadniających stanowisko zdającego.

C. Poprawność rzeczową ocenia się na podstawie liczby błędów rzeczowych. Pomyłki (np. w nazwach własnych lub datach) niewpływające na sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu uważa się za usterki, a nie błędy rzeczowe.

Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o nieznajomości: (1) tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający oraz (2) kontekstu interpretacyjnego przywołanego przez zdającego.

D. Zamyśl kompozycyjny ocenia się ze względu na **funkcjonalność segmentacji i uporządkowania tekstu** właściwych wybranemu przez zdającego gatunkowi wypowiedzi. Należy wziąć pod uwagę, czy w tekście zostały wyodrębnione – językowo i graficznie – części pracy i akapity niezbędne dla jasnego sformułowania stanowiska i uzasadniających go argumentów oraz czy wyodrębnione części i akapity są uporządkowane konsekwentnie (bez luk i zbędnych powtórzeń).

- Kompozycja jest **funkcjonalna**, jeśli podział tekstu na segmenty (części) i ich porządek (układ) są ściśle powiązane z porządkiem treści i realizowanymi w tekście funkcjami retorycznymi. Odejście od zasady trójdzielnej kompozycji nie jest błędem, jeśli segmentacja jest funkcjonalna.

Wagę zaburzenia funkcjonalności ocenia egzaminator na podstawie całości pracy (np. brak zakończenia w pracy, w której zdający jasno rozwija swoją myśl, uznaje się za niewielkie zaburzenie, natomiast brak rozdzielenia interpretacji problemu od interpretacji rozwiązania lub podważenie w zakończeniu wcześniejszych wywodów – za znaczne zaburzenie).

E. Spójność lokalną ocenia się na podstawie zgodności logicznej i gramatycznej między kolejnymi, znajdującymi się w bezpośrednim sąsiedztwie zdaniem w akapitach. Znaczne zaburzenia spójności wypowiedzi to np. akapity zbudowane z sekwencji zdań niepowiązanych ze sobą ani logicznie, ani gramatycznie (potok luźnych myśli, skojarzeń).

F. Styl tekstu napisanego przez zdającego ocenia się ze względu na **stosowność**.

Styl uznaje się za stosowny, jeśli zachowana jest zasada *decorum* (dobór środków językowych jest celowy i adekwatny do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi, sytuacji egzaminacyjnej, tematu i intencji wypowiedzi oraz odmiany pisanej języka). Dopuszcza się drobne, sporadyczne odstępstwa od stosowności.

Styl częściowo stosowny dotyczy wypowiedzi, w której zdający niefunkcjonalnie łączy różne style, nie kontroluje jednolitości stylu – np. w wypowiedzi pojawiają się wyrazy i konstrukcje z języka potocznego, nieoficjalnego, wtręty ze stylu urzędowego, nadmierna metaforyka.

Mieszanie różnych stylów wypowiedzi uznaje się za uzasadnione, jeśli jest funkcjonalne.

Styl jest niestosowny, jeśli wypowiedź zawiera np. wulgaryzmy lub ma charakter obraźliwy.

Styl wypracowania nie musi być zgodny z upodobaniami stylistycznymi egzaminatora.

G. Poprawność językową ocenia się ze względu na **liczbę** i **wagę** błędów składniowych, leksykalnych, słowotwórczych, frazeologicznych, fleksyjnych i stylistycznych.

Błąd stylistyczny to konstrukcja zgodna z normą językową, ale niewłaściwa w sytuacji, w której powstaje tekst, oraz nieodpowiednia dla stylu, w jakim tekst jest pisany, np. udziwniona metafora, niefunkcjonalny kolokwializm, wulgaryzm, nieuzasadnione powtórzenie leksykalne lub składniowe. Błędów logicznych nie uznaje się za błędy stylistyczne.

H. Poprawność zapisu ocenia się ze względu na **liczbę** błędów ortograficznych i interpunkcyjnych (szacowaną odpowiednio do objętości tekstu) oraz ich **wagę** (błędy rażące i nierażące). Za **błąd rażący** uznaje się błąd, który polega na naruszeniu ogólnej reguły ortograficznej lub interpunkcyjnej w zapisie słów lub fraz o wysokiej frekwencji.

Zadanie 10.

<p>II. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych o tematyce związanej z życiem codziennym i omawianą lekturą.</p> <p>III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim oraz wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).</p> <p>V. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>2.6. odczytuje sens tekstów artystycznych, publicystycznych (artykuł, reportaż), a także prasowych (wiadomość prasowa, komentarz prasowy), uwzględniając zawarte w nich informacje.</p> <p>3.1. wypowiada się w następujących formach: rozprawka, recenzja, interpretacja utworu literackiego;</p> <p>3.4. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.5. redaguje własny tekst (dokonuje przeróbek, uzupełnień, transformacji, skrótów, eliminuje przypadkową niejednoznaczność wypowiedzi);</p> <p>5.1. posługuje się podstawowymi pojęciami z zakresu historii literatury, teorii literatury i nauki o języku w analizie i interpretacji tekstu;</p> <p>5.2. rozpoznaje problematykę utworu;</p> <p>5.3. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>5.4. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki artystycznego wyrazu oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu podstaw wersyfikacji, kompozycji) i określa ich funkcje;</p> <p>5.4.R. przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich;</p> <p>5.8. rozpoznaje podstawowe motywy, aluzje literackie, symbole kulturowe i znaki tradycji oraz określa ich funkcje w utworze; rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi;</p> <p>5.9. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-kлючe, motto); konteksty literackie, kulturowe;</p> <p>5.11. dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości regionalne, narodowe i uniwersalne.</p>
--	---

Zadanie 11.

<p>III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim oraz wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).</p> <p>V. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>3.1. wypowiada się w następujących formach: rozprawka, recenzja, interpretacja utworu literackiego;</p> <p>3.4. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>5.2. rozpoznaje problematykę utworu;</p> <p>5.3. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>5.4. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki artystycznego wyrazu oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu podstaw wersyfikacji, kompozycji) i określa ich funkcje;</p> <p>5.4.R. przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich;</p> <p>5.8. rozpoznaje podstawowe motywy, aluzje literackie, symbole kulturowe i znaki tradycji oraz określa ich funkcje w utworze; rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi;</p> <p>5.9. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto); konteksty literackie, kulturowe;</p> <p>5.11. dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości regionalne, narodowe i uniwersalne.</p>
--	---

Zadanie 12.

<p>III. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim oraz wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim i polskim; posługiwanie się rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych).</p> <p>V. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>3.1. wypowiada się w następujących formach: rozprawka, recenzja, interpretacja utworu literackiego;</p> <p>3.4. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>5.2. rozpoznaje problematykę utworu;</p> <p>5.3. odczytuje treści symboliczne utworu;</p> <p>5.4. wskazuje zastosowane w utworze językowe środki artystycznego wyrazu oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu podstaw wersyfikacji, kompozycji) i określa ich funkcje;</p> <p>5.4.R. przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich;</p> <p>5.8. rozpoznaje podstawowe motywy, aluzje literackie, symbole kulturowe i znaki tradycji oraz określa ich funkcje w utworze; rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi;</p> <p>5.9. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto); konteksty literackie, kulturowe;</p> <p>5.11. dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości regionalne, narodowe i uniwersalne.</p>
--	---

Kryteria oceny interpretacji porównawczej

A	Koncepcja porównywania utworów	B	Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Koncepcja niesprzeczna z utworami i spójna	12	Uzasadnienie trafne, pogłębione	2	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące	
4	Koncepcja niesprzeczna z utworami i częściowo spójna	8	Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione												
2	Koncepcja częściowo sprzeczna z utworami	4	Uzasadnienie częściowo trafne	3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znacze zaburzenia spójności	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące						
0	Koncepcja sprzeczna z utworami lub brak koncepcji	0	Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację porównawczą	Jeden błąd lub więcej błędów rzeczowych	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące			

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli w kategorii A praca uzyska 2 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.
 Jeśli praca składa się z mniej niż 300 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.
 Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Objaśnienia

A. Koncepcja interpretacji porównawczej jest efektem poszukiwania przez zdającego sensów wynikających z zestawienia tekstów i wymaga ustalenia pewnych obszarów porównania, w których szuka się podobieństw i/lub różnic między utworami, a następnie wyciąga z tego wnioski. Koncepcja jest oceniana ze względu na to, czy jest **niesprzeczna z utworami** i czy jest **spójna**.

- Koncepcja jest **niesprzeczna z utworami**, jeśli znajduje potwierdzenia w obu tekstach, przy czym porównywane obszary są dla tekstów trafne i istotne, a nie drugorzędne. Koncepcja jest **częściowo sprzeczna** z utworami, jeśli jedynie we fragmentach (lub fragmencie) znajduje potwierdzenie w tekstach lub porównywane obszary są dla tekstów drugorzędne. Koncepcja jest **całkowicie sprzeczna** z utworami, jeśli nawet we fragmentach (lub fragmencie) nie znajduje potwierdzenia w tekstach.
- Koncepcja jest **spójna**, gdy wypowiedź w sposób wystarczający dla uzasadnienia tezy/hipotezy interpretacyjnej obejmuje i łączy w całość sensy obu utworów.
- Koncepcja jest **częściowo spójna**, gdy wypowiedź obejmuje i łączy sensy obu utworów, ale w sposób niewystarczający dla uzasadnienia tezy/hipotezy interpretacyjnej.
- Koncepcja jest **niespójna**, gdy wypowiedź obejmuje sensy każdego tekstu, ale ich nie łączy (tzn. wypowiedź składa się z dwóch niepowiązanych ze sobą interpretacji).
Brak koncepcji to brak wskazania zasady zestawienia utworów.

B. Uzasadnienie interpretacji jest oceniane ze względu na to, czy jest **trafne** i czy jest **pogłębione**.

- Uzasadnienie **trafne** zawiera wyłącznie **powiązane z tekstami argumenty na rzecz odczytania sensów wynikających z zestawienia utworów**. Argumenty muszą wynikać ze sfunkcjonalizowanej analizy, to znaczy wywodzić się z formy lub/i treści tekstów. Uzasadnienie jest częściowo trafne, jeśli w pracy oprócz niepowiązanych z tekstami lub/i niewynikających ze sfunkcjonalizowanej analizy argumentów pojawi się przynajmniej jeden argument powiązany z tekstami i wynikający ze sfunkcjonalizowanej analizy.
- Uzasadnienie jest **pogłębione**, jeśli jest osadzone nie tylko w tekstach, ale także w potwierdzonych tekstami i przyjętą koncepcją porównywania utworów kontekstach (np. biograficznym, historycznoliterackim, filozoficznym, kulturowym). Zdający powinien choć częściowo rozwinąć przywołany kontekst, aby uzasadnić jego pojawienie się.
- Uzasadnienie jest **niepogłębione**, gdy wszystkie argumenty są sfunkcjonalizowane, ale zdający przywołał je tylko z tekstów albo tylko z kontekstów.

C. Poprawność rzeczową ocenia się na podstawie liczby błędów rzeczowych. Pomyłki (np. w nazwach własnych lub datach) niewpływające na koncepcję interpretacyjną uważa się za usterki, a nie błędy rzeczowe.

Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o nieznamomości: (1) tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający oraz (2) kontekstu interpretacyjnego przywołanego przez zdającego.

D. Kompozycję ocenia się ze względu na **funkcjonalność segmentacji i uporządkowania tekstu** zgodnie z wybranym przez zdającego gatunkiem wypowiedzi. Należy wziąć pod uwagę, czy w tekście zostały wyodrębnione – językowo i graficznie – części pracy i akapity niezbędne dla jasnego przedstawienia koncepcji interpretacyjnej i uzasadniających ją argumentów oraz czy wyodrębnione części i akapity są logicznie i konsekwentnie uporządkowane (bez luk i zbędnych powtórzeń).

Kompozycja jest **funkcjonalna**, jeśli podział tekstu na segmenty (części) i ich porządek (układ) są ściśle powiązane z porządkiem treści i realizowanymi w tekście funkcjami retorycznymi. Odejście od zasady trójdzielnej kompozycji nie jest błędem, jeśli segmentacja jest funkcjonalna.

E. Spójność lokalną ocenia się na podstawie zgodności logicznej i gramatycznej między kolejnymi, znajdującymi się w bezpośrednim sąsiedztwie zdaniami w akapitach. Znaczne zaburzenia spójności wypowiedzi to np. akapity zbudowane z sekwencji zdań niepowiązanych ze sobą ani logicznie, ani gramatycznie (potok luźnych myśli, skojarzeń).

F. Styl tekstu napisanego przez zdającego ocenia się ze względu na **stosowność**.

Styl uznaje się za stosowny, jeśli zachowana jest zasada *decorum* (dobór środków językowych jest celowy i adekwatny do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi, sytuacji egzaminacyjnej, tematu i intencji wypowiedzi oraz odmiany pisanej języka). Dopuszcza się drobne, sporadyczne odstępstwa od stosowności.

Styl częściowo stosowny dotyczy wypowiedzi, w której zdający niefunkcjonalnie łączy różne style, nie kontroluje jednolitości stylu – np. w wypowiedzi pojawiają się wyrazy i konstrukcje z języka potocznego, nieoficjalnego, wtręty ze stylu urzędowego, nadmierna metaforyka.

Mieszanie różnych stylów wypowiedzi uznaje się za uzasadnione, jeśli jest funkcjonalne.

Styl jest niestosowny, jeśli wypowiedź zawiera np. wulgaryzmy lub ma charakter obraźliwy. Styl wypracowania nie musi być zgodny z upodobaniami stylistycznymi egzaminatora.

G. Poprawność językową ocenia się ze względu na **liczbę** i **wagę** błędów składniowych, leksykalnych, słowotwórczych, frazeologicznych, fleksyjnych i stylistycznych.

Błąd stylistyczny to konstrukcja zgodna z normą językową, ale niewłaściwa w sytuacji, w której powstaje tekst, oraz nieodpowiednia dla stylu, w jakim tekst jest pisany, np. udziwniona metafora, niefunkcjonalny kolokwializm, wulgaryzm, nieuzasadnione powtórzenie leksykalne lub składniowe. Błędów logicznych nie uznaje się za błędy stylistyczne.

H. Poprawność zapisu ocenia się ze względu na **liczbę** błędów ortograficznych i interpunkcyjnych (szacowaną odpowiednio do objętości tekstu) oraz ich **wagę** (błędy rażące i nierażące). Za **błąd rażący** uznaje się błąd, który polega na naruszeniu ogólnej reguły ortograficznej lub interpunkcyjnej w zapisie słów lub fraz o wysokiej frekwencji.